

2012 - 2020

Интегриран план за обновяване на населените места в Община Рила

Приет с решение №
на Общински съвет

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на „Програма за развитие на селските райони“ 2007-2013, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския земеделски фонд за селските райони. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Рила и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Разплащателната агенция.

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	4
СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИТЕ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ	6
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИ И ГРАФИКИ	10
УВОД	11
1. ЦЕЛЕВИ АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО СЪСТОЯНИЕ НА ОБЩИНА РИЛА	18
1.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА	18
1.2. ДЕМОГРАФСКИ ПАРАМЕТРИ.....	20
1.3. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ИНВЕСТИЦИОННА АКТИВНОСТ	24
1.4. ЗЕМЕДЕЛИЕ	30
1.5. ТУРИЗЪМ И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО	34
1.6. ОКОЛНА СРЕДА	44
1.7. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	50
1.8. ОСИГУРЕНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА С ДЕЙСТВАЩИ УСТРОЙСТВЕНИ ПЛАНОВЕ/СХЕМИ	54
1.9. SWOT АНАЛИЗ (ОБОБЩЕН)	57
2. ФУНКЦИОНАЛНО ОБОСОБЯВАНЕ НА ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ	59
2.1. ЗОНА СЪС СМЕСЕНИ ФУНКЦИИ	61
2.2. ЗОНА С ФУНКЦИИ ЗА ПРЕИМУЩЕСТВЕНО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ	63
2.3. ЗОНА С ФУНКЦИИ ЗА ПРЕИМУЩЕСТВЕНО РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕДЕЛИЕ	64
3. СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНО ОБНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ОБЩИНА РИЛА ЗА ПЕРИОДА 2012-2020 Г.	67
3.1. ВИЗИЯ, ПРИОРИТЕТИ, ЦЕЛИ И НАПРАВЛЕНИЯ ЗА РАЗВИТИЕ	67
3.1. НАПРАВЛЕНИЕ „СЕЛИЩНА МРЕЖА”	68
3.2. НАПРАВЛЕНИЕ „ИНФРАСТРУКТУРА”	70
3.3. НАПРАВЛЕНИЕ „ТУРИЗЪМ”	73
3.4. НАПРАВЛЕНИЕ „ЗЕМЕДЕЛИЕ”	82
3.5. НАПРАВЛЕНИЕ „ЕНЕРГЕТИКА”	92
4. ИНДИКАТОРИ ЗА И ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПЛАН ..	96
ПРИЛОЖЕНИЯ	108
1. КАРТЕН МАТЕРИАЛ	108
2. БЮДЖЕТ И ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПЛАН	108
3. ПРАВИЛА И ПРОЦЕДУРИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПЛАН.....	108
4. КОМУНИКАЦИОНЕН ПЛАН	108

5. ПРЕДВАРИТЕЛНА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА108

Списък на използваните съкращения

1. SWOT от англ. Strengths, Weaknesses/Limitations, Opportunities, and Threats - анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите
2. БВП Брутен вътрешен продукт
3. БФА Българска фотоволтаична асоциация
4. ВЕИ Възобновяеми енергийни източници
5. ВЕЦ Водноелектрическа централа
6. ВиК Водоснабдяване и канализация
7. ГИС от англ. GIS, Географска информационна система
8. ЕЗФРСР Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
9. ЕРП Електроразпределително предприятие
10. ЕС Европейски съюз
11. ЗКИР Закон за кадастъра и имотния регистър
12. ЗУТ Закон за устройство на територията
13. ИПГВР Интегриран план за градско възстановяване и развитие
14. ИПОРНМ Интегриран план за обновяване и развитие на населените места
15. КИН Културно-историческо наследство
16. КРИБ Конфедерация на работодателите и индустриалците в България
17. МОПТ Масов обществен пътнически транспорт
18. МРРБ Министерството на регионалното развитие и благоустройството
19. МТБ Материално-техническа база
20. НЕК Национална електрическа компания
21. НПО Неправителствена организация
22. ОДЗ Обединено детско заведение
23. ОПРР Оперативна програма "Регионално развитие"
24. ППРМ Природен парк "Рилски манастир"
25. ПРЗ План за регулация и застрояване
26. ПРСР Програма за развитие на селските райони
27. ПСОВ Пречиствателна станция за отпадни води
28. ПСПВ Пречиствателна станция за питейни води
29. ПУП-ПРЗ Подробен устройствен план - План за регулация и застрояване
30. ПЧП Публично-частно партньорство

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
*„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”*

- 31. РИОКОЗ Регионалната инспекция за опазване и контрол на общественото здраве
- 32. РИОСВ Регионална инспекция по околната среда и водите
- 33. СОУ / ОУ Средно общообразователно училище / Общообразователно училище
- 34. ТГС Трансгранично сътрудничество
- 35. УАСГ Университет по архитектура, строителство и геодезия
- 36. ФАР Програма ФАР - от англ. PHARE, Програма за подпомагане на икономическото преструктуриране в страните от Източна Европа
- 37. ФС Фотоволтаична система

Списък с използваните източници на информация

1. Публикувана официална национална статистика от Национален статистически институт на www.nsi.bg
2. Годишна програма за управление и разпореждане с имоти общинска собственост в Община Рила за 2012 г.
3. Календар на културните събития в Община Рила за 2012 г.
4. Общински план за развитие на Община Рила 2007 – 2013 г.
5. Програма за управление на дейностите по отпадъците на територията на Община Рила за периода 2009 – 2013 г.
6. Програма за развитие на читалищната дейност в Община Рила за 2012 г.
7. Програма за реализация на стратегията за развитие на образованието в Община Рила за 2012 – 2013 учебна година
8. Общинска програма за енергийна ефективност на Община Рила
9. Общинска програма за закрила на детето за 2012 г. на Община Рила
10. Стратегия за управление на общинската собственост в Община Рила за периода 2011 – 2015 г.
11. Годишен план за паша на територията на землищата от Община Рила за 2012 г.
12. Програма за реализация на Общинския план за развитие през 2012 г.
13. План за провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи при възникване на бедствия, аварии и катастрофи в Община Рила
14. Правилник за организиране на дейността на общинско предприятие „Подкрепа на хора от уязвими групи” Община Рила
15. Програма за туризъм на Община Рила
16. Древно Тракийско наследство от Община Рила, доц. д.н.к. Васил Марков, Благоевград 2008, документ създаден със съдействието на ЕС – проект BG 2005/017-457.01.010

17. Наличен кадастрален регистър по населени места на Община Рила
18. Налични кадастрални и регулационни планове по населени места на Община Рила
19. Скици на конкретни парцели (имоти) издадени от отдел ТСУ на Община Рила
20. Справка за сгради и помещения от сгради собственост на Община Рила
21. Справка относно предоставяните социални услуги и други социални дейности на територията на Община Рила
22. Справка по начин на трайно ползване на недвижими имоти – земеделска земя, собственост на Община Рила по землища
23. Справка за броя на регистрираните земеделски производители по Наредба №3 от 29.01.1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители
24. Справка за количеството на обработваема площ на територията на Община Рила по видове отглеждани култури
25. Справка за броя на животните, отглеждани на територията на Община Рила по видове
26. Справка от Регистър на земеделските земи, гори и земи в горски фонд – Баланс по начина на трайно ползване, предоставена от Общинска служба по земеделие
27. Цифров модел на горско-стопански план за държавните гори по землища на територията на Община Рила
28. План за управление на Природен парк „Рилски манастир” 2004 – 2013
29. Карта на одобрените от Министерски съвет защитени зони по чл. 6 ал. 1 т. 1 и 2 от Закона за биологичното разнообразие
30. Карта на одобрените от Министерски съвет защитени зони по чл. 6 ал. 1 т. 3 и 4 от Закона за биологичното разнообразие
31. Защитени зони (НАТУРА 2000 места), одобрени от Министерски съвет
32. Решение № 335 от 26 май 2011 г. за изменение на списъците на защитени зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и на защитени зони за

опазване на дивите птици и за приемане на Списък на защитени зони за опазване на дивите птици

33. Справка относно инвестиционните намерения в/на Община Рила
34. Наредба за изграждане и опазване на зелената система на територията на Община Рила
35. Общинска програма за енергийна ефективност на Община Рила
36. Демографска справка изготвена от Община Рила
37. Програма за управление на дейностите по отпадъците на територията на Община Рила за периода 2009 – 2013 г.
38. Годишен отчет за депониране на отпадъци от Община Рила за 2011 г.
39. Справка за депонирани битови отпадъци на депото за битови отпадъци гр. Рила от територията на Община Рила
40. Карта за заустени и отпадъчни води – Община Рила
41. Справка относно наличността на компютърно и хардуерно оборудване на Община Рила
42. Сборен отчет за касовото изпълнение на бюджета и извънбюджетните сметки и фондове с натрупване на Община Рила 2007 – 2011 г.
43. Справка относно проекти, включително съфинансирани от фондовете на ЕС, по които Община Рила е бенефициент, изпълнени след 2007 г., в процес на изпълнение и в процес на кандидатстване
44. Писма с декларативни данни относно икономическото си състояние на икономически субекти на територията на Община Рила
45. Статистически данни от общообразователно училище „Аврекий Попстоянов”
46. Информация за социалната и културна инфраструктура на територията на Община Рила, изготвена от общината
47. Справка от Дневен център за стари хора гр. Рила относно структурата, капацитета, броя обслужвани лица и обслужващия персонал в центъра

48. Актове за общинска собственост на Община Рила
49. Справка от „Кюстендилска вода” ЕООД относно налични и бъдещи водоизточници и резервоари, вътрешна водопроводна мрежа, аварии, подадена вода, инкасирана вода, загуби на вода, брой абонати и налични ДМА, експлоатирани от „Кюстендилска вода” ЕООД
50. Справка от Община Рила относно техническа инфраструктура на общината – пътна мрежа и водоснабдяване и канализация
51. Справка за трудовите пътувания от „Рила експрес” ООД, гр. Рила
52. Статистика, данни и информация за туристическите дейности традиционен/алтернативен туризъм на територията на Община Рила, предоставени от общината
53. Справка от Дирекция „Бюро по труда” Дупница относно равнището и структурата на безработицата в Община Рила за периода 2007 – 2011 г.
54. Демографска статистика от Регионална служба по заетостта – Благоевград от месечни информационни бюлетини
55. Информационен обзор за състоянието и развитието на регионалния пазар на труда в Благоевградски регион през първото полугодие на 2012 г., публикуван от Регионална служба по заетостта – Благоевград
56. Информация, предложения и мнения събрани от участници на проведените обществени обсъждания
57. Информация събрана от проведените интервюта с представители на администрацията и бизнеса на територията на Община Рила

Списък на таблици и графики

Графика 1. Органограма за разработване и изпълнение на Интегрирания план за обновяване на населените места на Община Рила за периода до 2020 г., раздел Увод 17

Графика 2. Население по настоящ адрес в Община Рила, раздел „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила” 20

Графика 3. Съотношение градско/ селско население в %, раздел „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила” 20

Таблица 1. Механичен прираст на Община Рила за периода 2007-2011 г., раздел „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила” 21

Таблица 2. Естествен прираст на Община Рила за периода 2007-2011 г., „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила” 22

Графика 4. Процентно разпределение на мъже и жени в (не)трудоспособна възраст на територията на Община Рила в периода 2007 -2011 г., „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила” 22

Таблица 3: Разпределение на поземления фонд на Община Рила, раздел „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила” 31

Таблица 4. Осигуреност на територията с действащи устройствени планове/схеми, раздел „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила” 55

Таблица 5: Разпределение на земеделската земя – собственост на Община Рила по начин на трайно ползване, раздел „Функционално обособяване на зони за въздействие” 65

Таблица 6. Разходи за създаване на насаждение от лешник и орех, раздел „Стратегия за интегрирано обновяване и развитие на населените места в Община Рила за периода 2012-2020 г.” 85

Увод

Подобряването на качеството на живот и насърчаването на възможностите за заетост и предприемачество в Община Рила са сред основните приоритети за развитие, които са залегнали в редица краткосрочни и средносрочни стратегически документи, подкрепяни от ръководството и населението на общината.

В Общинския план за развитие на Община Рила за периода 2007-2013 г. главната цел за развитието на общината е свързана с постигане и развитие на устойчива местна икономика, насочена към повишаване на потенциала на човешките ресурси и достигане равнище на заетост, доходи, социална интеграция и социализация, осигуряващи високо качество на живот.

Територията на Община Рила попада в селски район, притежаващ значителен потенциал за развитие. Националният план за развитие на селските райони в България през периода 2007-2013 г., както и Програмата за развитие на селските райони за този период, определят целите и приоритетите за подпомагане на селските райони в страната, сред които важно значение има Мярка 322, насочена към обновяване и развитие на населените места в общини с преобладаващ селскостопански характер на местната икономика. На национално и местно ниво политиката за устойчиво интегрирано развитие на селските общини в България е в съответствие със стратегическите насоки на ЕС (10) за развитие на селските райони, като част от Общата селскостопанска политика на държавите членки на ЕС (10).

Община Рила попада в териториалния обхват на Програмата за развитие на селските райони за периода до 2013 г. и изпълнява специфичен проект за обновяване на физическата среда в централната градска част на общината, който се осъществява с финансовата подкрепа на програмата по Мярка 322. Подобряването на облика на населените места и физическите елементи на средата е ключова цел на проекта, свързана с изграждане на една по-привлекателна, устойчива, безопасна и с високо екологично качество социално-икономическа среда за живот, труд и бизнес в общината. Предвидените дейности са насочени към подобряване на възможностите за заетост, пълноценен отдих на хората от общината, привличане на повече туристи и развитие на бизнеса на територията на общината.

Важен компонент на проекта е разработването и утвърждаването на интегриран план за обновяване и развитие на населените места в общината (ИПОРНМ), който допълва основния инвестиционен компонент на изпълнявания проект от общината по мярка 322, насочен към

изграждане и качествено подобряване на градската среда в общинския център. Необходимо е да се отбележи, че отсъстват методически насоки за изготвяне на план от такъв порядък. Следователно, за методологическа база по време на работата по плана се използваха указанията на МРРБ (18) за разработване и прилагане на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР). Макар да преследват общи сходни цели ИПОРНМ (14) съществено се различава от ИПГВР (13) по обхват и функционална насоченост. Въпреки това екипът прие логиката и принципните постановки на ИПГВР (13) за водещи в дефинирането на зони за въздействие като иновативен подход за развитие на Община Рила до 2020 г.

Интегрираният план за обновяване на населените места в Община Рила за средносрочен и дългосрочен период до 2020 г. определя целите, приоритетите, мерките и конкретните дейности за устойчиво интегрирано обновяване на елементи на физическата среда в населените места, които могат да допринесат за постигане на по-добро качество на живот, развитие на местната икономика и туризма в общината.

Необходимостта от разработване и утвърждаване на интегриран план за обновяване на населените места в общината се определя както от местните нужди и потенциал за развитие, така и от политиката и стратегията на Европейските институции за прилагане на интегриран подход в редица инициативи, отнасящи се до подобряване на средата и начина на живот. В Декларацията от Толедо, приета през месец юни 2010 г., на неформалната среща на министрите, отговорни за градското развитие се посочва, че интегрираният подход в областта на градското развитие ще бъде задължително изискване при получаване на подкрепа от финансовите инструменти от Европейския съюз. Концепцията за интегрирано развитие е имплементирана и в чл. 2 от ЗРР, с което българската централна власт потвърждава ангажираността си в прилагането на тази политика. Община Рила е една от първите местни власти в страната, които чрез разработване на интегриран план за развитие на населените места, заявяват своята убеденост в полезността на този подход за ефективно и устойчиво използване на ресурсите на физическата среда в населените места с цел постигане на конкурентоспособно икономическо и социално възстановяване. Така, планът става водещ инструмент на общината за дългосрочно и предсказуемо развитие на територията в съответствие с местни потребности и европейски практики за тяхното удовлетворяване, като едновременно с това неговото наличие улеснява достъпа до финансови ресурси за изпълнение на планираните инициативи. Интегрираният план също така е свързан и се базира на опита на общината при подготовката и реализацията на

редица проекти по различни донорски програми, включително по програми, съфинансирани от фондовете на ЕС (10).

Настоящият планов документ се стреми да отчете и да интегрира по подходящ начин насоките и ориентирите на кохезионната политика на ЕС (10) за следващия програмен период. Такива ориентирите се съдържат в документи като: новата стратегия на ЕС (10) „Европа 2020”, приета през 2010 г., Пети доклад за икономическото, социалното и териториалното сближаване на ЕС (10) (ноември 2010 г.), „Приносът на регионалната политика за устойчив растеж в рамките на Стратегия „Европа 2020” (януари 2011 г.). По време на неговото разработване са консултирани и ключови действащи/бъдещи национални, регионални и местни стратегически планове, програми и политики, с цел постигане на по-добра синергия на интегрирания план на Община Рила със системата от документи за постигане на устойчиво интегрирано регионално и местно развитие (чл. 8 (1) от ЗРР). Част от тези документи включват:

- Национална програма за реформи 2012-2020 г.;
- Конвергентна програма на Република България 2012 – 2015 г.;
- Енергийна стратегия на Република България до 2020 г.;
- Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията (2011-2020 г.);
- Актуализиран документ за изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2011-2015 г.;
- Актуализиран документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Югозападен район от ниво 2 (2011-2013 г.);
- План за развитие на Община Рила 2007-2013 г.;
- Общински стратегии и програми за развитие на туризма, на социалните услуги, за опазване на околната среда (вкл. „Зелена система”), за управление на отпадъците, за реализация на стратегията за развитие на образованието

Използвани са и други документи, методически указания, насоки, доклади, отчети, оценки и изследвания, свързани с прилагането на регионалната политика, както на ниво ЕС (10), така и на местно ниво, като са отчетени данни и информация, свързани с прилагането на Оперативна

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
*„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”*

програма „Регионално развитие” и другите оперативни програми за България, съфинансирани от фондовете на ЕС (10) през текущия програмен период, които имат териториално въздействие в районите и различни групи общини.

Сред специфичните цели на интегрирания план за обновяване на населените места в Община Рила до 2020 г. са залегнали:

- ✓ формиране на дългосрочна визия за регенериране, изграждане и развитие на архитектурния облик и елементите на градската среда на град Рила и на физическата среда в населените места на общината като база за подобряване качеството на живот и привличане на повече инвестиции за развитие на местната икономика и туризма;
- ✓ определяне на стратегическа планова рамка и насоки за подготовка и реализация на конкретни инвестиционни проекти, включително чрез привличане на средства от централния бюджет и фондовете на ЕС (10) за периода 2014-2020 г. в съответствие с националните и европейските политики и стратегии за развитие на селските райони, както и с политиката за интегрирано регионално и местно развитие;
- ✓ осигуряване на устойчиво местно развитие на основата на ефективни взаимосвързани дейности за опазване и развитие на културно-историческото наследство и природните ресурси на общината;
- ✓ постигане на ефективна координация и взаимодействие с други структуроопределящи общински политики, стратегии и програми и с устройствените планове за територията на общината и схемите за пространствено развитие на региона.

Очакваните резултати от прилагането на плана са свързани с осигуряване на условия за благоустрояване на урбанизираните територии в рамките на общината и трайно подобрене на физическото състояние на ключови инфраструктурни елементи на средата в населените места, както и разширяване на възможностите за устойчиво интегрирано развитие на градската зона и на общината като цяло. Водещ компонент на интегрирания план е дефинирането на Община Рила като „зелена” с безкомпромисен акцент върху екологосъобразни действия, съпровождащи всяка интервенция на територията, независимо от нейното тематично направление – развитие на селищната мрежа, подобряване на техническата инфраструктура, туризъм, земеделие, енергетика. Планът категорично недопуска изпълнението на инвестиционни проекти, които са в конфликт с физикогеографските особености на територията, където се планира да се реализират

тези интервенции, ако същите крият риск за влошаване качеството и състава на съответните компоненти на околната среда (въздух, води, почви, биоразнообразие). Това важи особено за проекти, осъществяващи се в зони с функции за преимуществено развитие на туризъм и земеделие.

Поради своя специфичен характер, дългосрочност и съответствие с европейски и национални политики за развитие, интегрираният план за обновяване на населените места в Община Рила има важна позиция и приоритет сред бъдещите планови документи, свързани с подобряване качеството на живот на територията. Всички следващи общински стратегии и програми, независимо от тяхната тематична насоченост, следва да детайлизират и/или надграждат неговите постановки.

В процеса на работата по изготвянето на плана бяха осъществени редица експертни консултации, съобразно принципите на партньорство и координация, равни възможности и устойчиво развитие, осигуряване на информация, публичност и прозрачност при разработването и изпълнението на планираните действия. Бяха организирани и проведени съвместно с Община Рила обществени обсъждания със заинтересованите партньори, граждански организации и отделни лица, свързани с утвърждаване на разработената стратегия, зоните за въздействие, идентифицираните проектни идеи и системата за наблюдение и оценка.

Срещи под формата на интервюта бяха проведени с кмета на Община Рила, кметовете на кметства и кметските наместници на населените места в състава на общината, със секретаря на читалище „Св. Иван Рилски - 1928” в с. Пастра, счетоводителя на общинско предприятие „Автогари, Паркинги, Реклама и Охрана”, други служители на общината, както и някои от представителите на местния бизнес.

Обществените обсъждания преминаха при значителен интерес и присъствие от страна на неправителствени организации, бизнес, граждани и други заинтересовани страни (директор на Дирекция ПП „Рилски манастир” и др.).

На първата среща идеите на заинтересованите страни относно предизвикателствата и възможности за развитие на Община Рила бяха съсредоточени върху подобряване на общата визия на общината, осигуряване на повече места за спорт и отдих, оползотворяване на възможностите за развитие на туризма и по-дълго задържане на територията на общината на „транзитно-преминаващите” туристи към Рилски манастир. Като възможност за развитие бяха обсъдени и качествата на въздуха в общината, който може да се ползва за лечение, а така също

и пчеларството като форма на местен поминък. Всички идеи срещнаха разбиране от страна, не само на екипа на Изпълнителя, а и на Община Рила. Местната власт е предприела инициатива за ремонт и подобряване на състоянието на градския стадион като е подготвила и е кандидатствала с проект, търсейки финансиране от европейските фондове. Същевременно в момента се изпълнява проект за подобряване на градската среда (част от който е изпълнението и на настоящия договор). Беше постигнато общо съгласие, че е важно туристопотокът, който ежегодно преминава през общината на път за Рилския манастир, да бъде задържан на територията на общината с цел осигуряване на местен бизнес, възможности за заетост и бъдещо развитие. Част от обсъжданите идеи намериха своето приложение в интегрирания план за развитие на Община Рила.

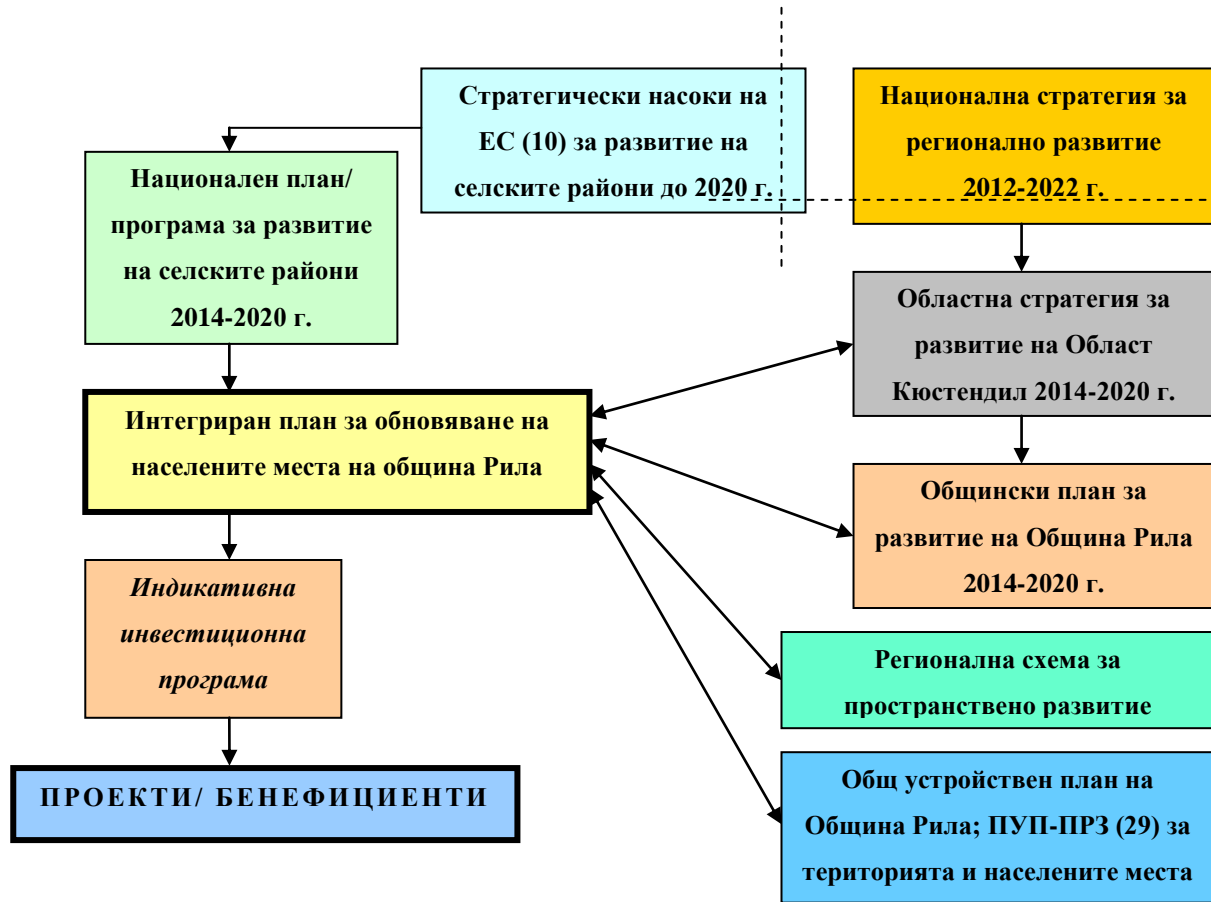
На следващите срещи заинтересованите страни утвърдиха визията за развитие на Община Рила като „зелена” община и разработената стратегия, зоните за въздействие, идентифицираните проектни идеи и системата за наблюдение и оценка, подчинени на основните приоритети „еко/зелено” и „културно-историческо и духовно” развитие на територията на общината.

Приносът на тези партньори и отделни експерти е изключително ценен, като техните бележки, коментари, мнения и становища са отразени по подходящ начин в приетия окончателен вариант на методическите указания.

Навсякъде в плана, където се посочва говори за населени места следва това да се разбира в по-разширен контекст, включвайки и техните землища.

Графика 1. Органограма за разработване и изпълнение на Интегрирания план за обновяване на населените места на Община Рила за периода до 2020 г., раздел Увод

1. Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила

1.1. Обща характеристика на населените места

Община Рила е разположена в Западна България, в югоизточната част на Кюстендилска област, като попада и в нейните административно-териториални граници (вж. Карта 19 от Приложение 1). Граничи с 8 общини: на изток - със Самоков и Белица, на запад – с Кочериново и Бобошево, на север - с Дупница и Самоков, на юг - с Благоевград и Разлог. Територията на Община Рила обхваща площ от 360 933,687 дка. Общата площ на урбанизираните територии е 2 177,296 дка или едва 1%. Преобладава горският фонд, който заема 197 948,730 дка или 54,84% от територията на общината. Физико-географските особености на общината (вж. Карта № 1 от Приложение 1) налагат редица ограничения за конвенционално развитие, които обаче могат да се компенсират със съвременни политики и практики за екологосъобразен начин на живот и стопанско управление (например, налице са предпоставки за развитие на биоземеделие пред интензивно селско стопанство, в отговор на все по-нарастващия световен интерес към биопродуктите).

Територията на Община Рила заема част от средна и югозападна Рила планина и нейните подножия. Районът ѝ е предимно високопланински – 52%, като едва 5,5% от него е под 600 м надморска височина. В състава на общината влизат гр. Рила (общинският център), селата Смочево, Пастра, Падала и населена местност „Рилски манастир”, която попада в землищните граници на Природен парк „Рилски манастир” (вж. Карта № 2 от Приложение 1). Планинският релеф на територията предопределя и развитието на ограничена селищна мрежа.

В транспортно-комуникационно отношение общинският център – гр. Рила, има бърз и лесен достъп до ключови икономически центрове (обекти) в страната, както следва:

- 100 км. от гр. София;
- 65 км. от областния център, гр. Кюстендил
- 20 км. от областния център на Благоевградска област, гр. Благоевград
- 10 км. от първокласния европейски път Е79, свързващ градовете Кошице в Югоизточната част на Словакия и Солун в Гърция.

По-близкото географско разположение на общината до област Благоевград създава предпоставки за поддържане на по-силни търговско-икономически взаимоотношения с нея, отколкото с област Кюстендил. Тази констатация се потвърди и по време на проведените обществени обсъждания и интервюта с представители на местната власт и бизнеса. Установените по-големи икономически партньорства с област Благоевград създава алузия за протичащ процес на социално-икономическо развитие на територията на Община Рила, излизащ извън логиката на настоящото административно-териториално деление на страната. За целите на едно по-рационално и икономически обосновано местно интегрирано планиране, което протича в контекста на нарастваща конкурентноспособност, би било добре общината да проучи възможности за присъединяване към област Благоевград. По ключови икономически показатели област Благоевград предхожда област Кюстендил, което би дало тласък и за по-бързо развитие на Община Рила.

Спрямо предопределените от физико-географска гледна точка териториални икономически специализации, за всяко населено място в общината може да се обособи индивидуална характеристика, която в известна степен формира концептуалната и функционална база при определянето на зони за въздействие на територията на общината за целите на настоящия интегриран план (вж. раздел „Зони за въздействие”). Така например в землището на с. Смочево (550 м. н.в.) е концентрирана по-голямата част от селскостопанския фонд на общината, което предопределя концентрация от земеделски дейности. Горският фонд се разпростира на територията на с. Пастра (803 м. н.в.), с. Падала (910 м. н.в.) и н.м. „Рилски манастир” (1,147 м. н.в.), обособявайки ги като курортни центрове, най-вече Рилски манастир. Той е и основният обект, около който гравитира икономиката на Община Рила. Землището на гр. Рила (520 м. н.в.) обхваща разнообразен фонд от земи, а като се добави и функцията му на общински център, градът се обособява като територия със смесени функции, за разлика от другите селища, в които са концентрирани секторно ориентирани икономически дейности (Смочево – земеделие, Пастра, Падала и Р. Манастир – туризъм).

1.2 Демографски параметри

Графика 2. Население по настоящ адрес в Община Рила, раздел „Целеви анализ на

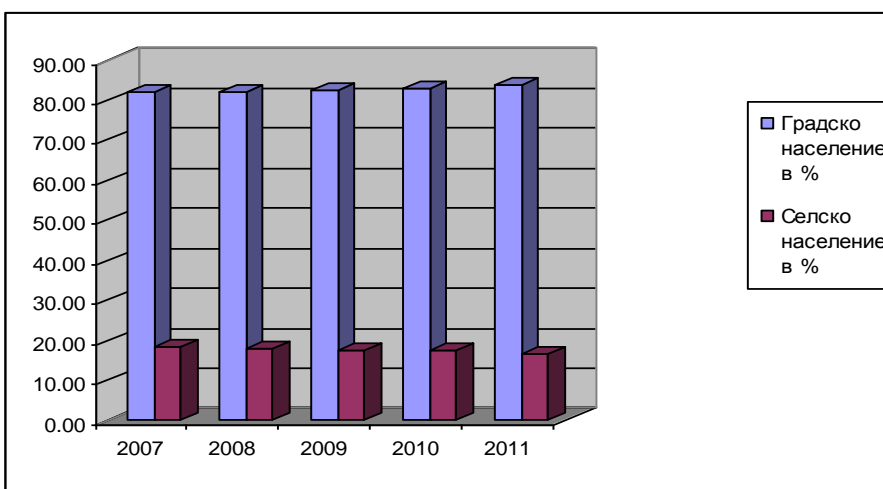
социално-икономическото състояние на Община Рила”

Община Рила не представлява изключение от общите тенденции към влошаване на демографската картина. По данни от служба „ГРАО”, населението по постоянен адрес на

територията на Община Рила за 2011 г. наброява 2817 души, а по настоящ адрес – 2825 души (вж. Карта № 7 от Приложение 1). За периода 2007–2011 г. населението в общината е намаляло с 9,83%, като особено чувствително населението намалява в с. Падала (над 30%), което е и най-слабо заселеното селище на територията на общината (вж. Карта № 8 от Приложение 1). През последните години се наблюдава тенденция към изравняване броят на населението по постоянен и по настоящ адрес, като в началото на обследвания период превес има населението по настоящ адрес.

Общината е с преобладаващо градско население – 83,65%, като се наблюдава нарастване на неговия дял с 1,85% спрямо периода 2002-2007 г. И по този показател общината не представлява изключение от националните тенденции.

Графика 3. Съотношение градско/ селско население в %, раздел „Целеви анализ на

социално-икономическото състояние на Община Рила”

Друг характерен демографски процес за селските райони в страната, намерил проекция и на територията на Община Рила е отрицателният механичният прираст (вж. Карта 12 от Приложение 1), който от положителни стойности през 2007 г. продължава да се движи в скалата на отрицателните.

Таблица 1. Механичен прираст на Община Рила за периода 2007-2011 г., раздел „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила”

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
2011	32	17	15	51	37	14	-19	-20	1
2010	48	21	27	114	56	58	-66	-35	-31
2009	49	23	26	86	47	39	-37	-24	-13
2008	43	21	22	75	34	41	-32	-13	-19
2007	83	41	42	79	34	45	4	7	-3

Източник: НСИ

Част от мерките, заложили в настоящия интегриран план за обновяване на населените места на Община Рила се базират на посочения от няколко представители на местната власт интерес към трайно/сезонно заселване на територията. Сама по себе си това е тенденция, която следва да се подкрепи от по-фокусирани и добре координирани действия за осигуряване на адекватни условия за нейната реализация. Отсъствието на подходящ и достатъчен човешки ресурс за развитие на територията предполага активни мерки в търсенето и привличането на такъв отвън.

Естественят прираст на територията на Община Рила (вж. Карта 11 от Приложение 1) също се регистрира с нарастващи отрицателни стойности, както таблица 2 показва.

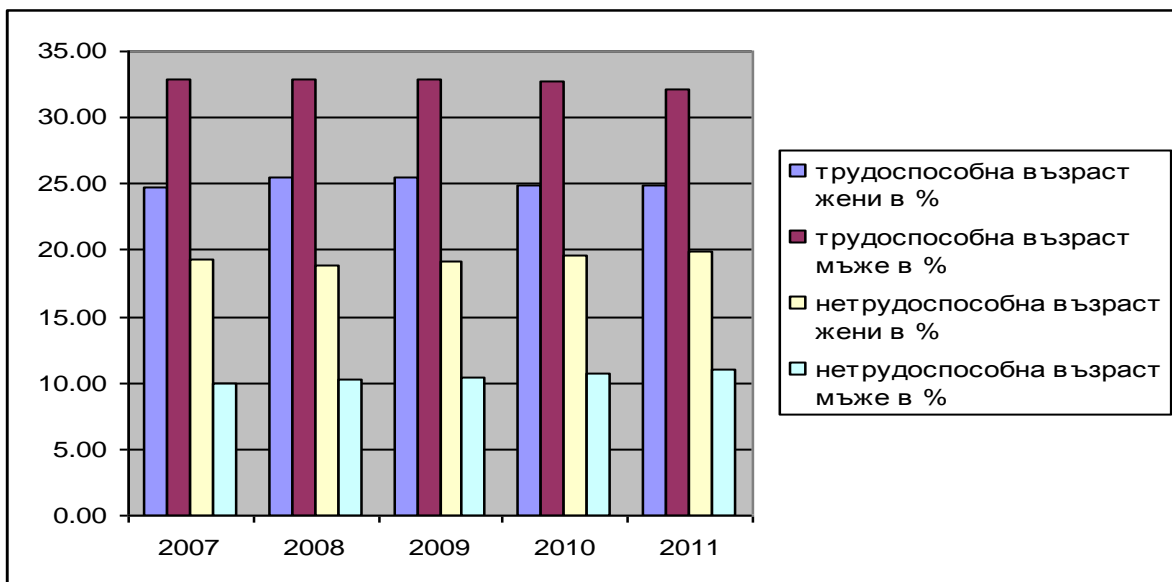

Таблица 2. Естествен прираст на Община Рила за периода 2007-2011 г., „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила”

Година	Родени	Починали	Население по настоящ адрес
2007	28	66	3065
2008	22	68	3007
2009	22	76	2945
2010	34	76	2858
2011	18	58	2825

По отношение на възрастовата структура на населението, се запазва тенденцията в трудоспособна възраст да преобладава броя на мъжете, а в нетрудоспособна възраст – този на жените.

Графика 4. Процентно разпределение на мъже и жени в (не)трудоспособна възраст на територията на Община Рила в периода 2007 -2011 г., „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила”

Друга трайна тенденция, която се наблюдава е намаляването на населението в трудоспособна възраст, което променя и структурното разпределение на възрастовите групи: намалява относителният дял на младежите и се увеличава този на по-възрастното население. Това означава, че сегашното и бъдещото икономически активно население на общината намалява с по-бързи темпове отколкото надтрудоспособното население. Остаряването на населението в

комбинация с отрицателния естествен демографски прираст силно влошава възпроизводствените възможности на територията. Влошаването на възрастовата структура на населението рефлектира и върху размера и качеството на трудовите ресурси. По данни на НСИ от последното преброяване през 2011 г., делът на жителите с висше образование е едва 12%, докато тези със средно и основно образование са съответно 45% и 29% (вж. Карта 13 от Приложение 1). А една от водещите цели на общоевропейската стратегия „Европа 2020” е подобряване на образователното равнище на населението, по-специално увеличаване на дела на населението с висше или еквивалентно на висше образование. Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда с постоянно променящи се изисквания към квалификацията и професионалните умения на заетите поражда необходимостта от непрекъснато повишаване на общия потенциал и учене през целия живот на работната сила. Проблемът с деформираната възрастова структура на територията е изключително остър и значим, тъй като днешната структура ще определя възпроизводството на населението и на работната сила през следващите десетилетия. Всичко това създава предпоставка за влошаване на условията за местно социално-икономическо развитие.

Към настоящия момент на територията на Община Рила продължава да се регистрира спад на икономически активното население, поради емиграционни и миграционни процеси. Намалява и разкриването на нови работни места, свиване на дейността на фирмите и ориентиране към изцяло сезонна заетост на заетите в сферата на туризма. Като цяло се увеличава възрастта на регистрираните безработни.

Макар и негативен показател, намаляващият дял на икономически активното население на дадена територия, често се оказва единствената причина за ниските нива на безработица. Погрешно е обаче високите стойности за заетост да се тълкуват като индикатор за добре функционираща икономика. Традиционно безработицата в Община Рила е с нива под средните за страната. Това обстоятелство се предопределя от малкия брой живеещи на територията и, както се спомена по-горе, от още по-малкия дял на трудоспособното население. По данни на регионалната служба по заетостта – гр. Благоевград (<http://bg.convdocs.org/docs/index-11108.html>), която поддържа данни и за област Кюстендил, равнището на безработица в Община Рила към 31.05.2012 г. възлиза на 11,2% - на второ място с най-ниска безработица в областта след община Бобов дол, която е с показател от 8,9% (вж. карта № 9 от Приложение 1).

Друг, добре известен факт е, че статистическите данни за безработица не отразяват в достатъчна степен действителното състояние на заетостта, поради факта че голяма част от безработните лица не се регистрирани в бюрата по труда.

Етническата структура на Община Рила е с преобладаващо българско население (вж. Карта 14 от Приложение 1).

1.3 Икономическо развитие и инвестиционна активност

Малка община като Рила не може да бъде незасегната от негативните социално-икономически процеси и тенденции, протичащи в национален и световен мащаб. Трите ключови за страната събития (смяна на политическата система след 1989 г., присъединяването на България в към ЕС (10) и финансовата криза, чиито първи признаци в световен мащаб започват да се усещат още през 2007 г.) са външните фактори, които оказват ключово влияние, често обаче с негативен оттенък, върху местното развитие.

Членството на България в ЕС (10) гарантира устойчива и предсказуема бизнес среда. Поддържането на макроикономическа и фискална стабилност довежда до ускоряване на темповете на икономически растеж и постепенна конвергенция с останалите страни от ЕС (10) по линия на редица важни икономически индикатори.

Провежданата последователна данъчна политика също създава благоприятна среда за инвестиции в националната и местни икономики. През 2007 г. данъчната ставка на корпоративния данък е намалена от 15% на 10%, с което България се нарежда сред държавите-членки с най-ниски данъци. Съществено значение за развитието на икономиката до 2008 г. има инвестиционната активност на предприятията, която довежда до над 50% нарастване на инвестициите в основен капитал в реално изражение спрямо 2005 г. и достигането им до дял от 33,6% от БВП (2) през 2008 г. През същата година е въведен пропорционален режим на облагане на доходите на физическите лица и единна данъчна ставка от 10%, което увеличава разполагаемите доходи на населението.

Отражението на световната икономическа криза върху нашата страна започва да се усеща през четвъртото тримесечие на 2008 г., когато реалният растеж на БВП (2) се забавя. Кризата се изразява, както в свиването на външното търсене на продукцията на българските износители, спада в международните цени на основни износни стоки, така и в намаляването на кредитната

активност на банките и резкия спад на чуждестранните инвестиции в нашата икономика в резултат на нарасналия риск за инвеститорите. Отливът на чуждестранни инвестиции продължава с безпрецедентни темпове и през 2011 г., водейки след себе си ниска стопанска активност и повишена безработица.

Необходимостта от направения обобщен преглед на настъпили промени на национално ниво се обосновава от важността за разбиране на средата, в която малки икономики като тази на Община Рила, освен неблагоприятните демографските процеси, следва да преодоляват и редица негативни икономически последици.

Като типично селски район, икономиката на Община Рила се поддържа от два сектора – земеделие и туризъм. Поради ключовото значение на двата отрасли за местното развитие техните целеви анализи са изведени в отделни раздели.

Традиционно, и към настоящия момент, индустрията в общината е специализирана в направлението на леката промишленост. Водещо място в нейната структура заема:

- „Рилатекс” ООД, която произвежда текстилна продукция за германския пазар. „Рилатекс” е приватизирано през 1992 г. предприятие, което преди това също е функционирано като текстилна фабрика. И макар да има традиции на територията в шивашкото производство, от проведеното интервю с управителя на фирмата стана ясно, че в момента има 30 свободни места, за които обаче не може да се намери подходяща работна ръка.

Спецификата на производствения процес в текстилната индустрия е сложен и ешалониран, изискващ голямо количество работна ръка, предимно женска, като за разлика от други сектори, тук възрастовите ограничения не са от съществено значение. Това създава добри предпоставки за реални политики и действия по посока привличане на заселници на територията на общината (каквато е една от основните предложения на настоящия интегриран план), които в по-голямата си част са представители на възрастното население. Наличието на чиста и спокойна среда за живот в комбинация с подходящи форми на заетост (например в текстилната промишленост) може да се превърне в успешна формула за привличане на територията на външни човешки ресурси. Разбира се, не бива да се подценява ролята и функцията на инфраструктурата в планирането и реализацията на политики на заселване. Това представлява обект на отделен анализ, който е извършен в следващите раздели на настоящия план. Най-голямото

преимуществото на общината в посока превръщането ѝ в предпочитано място за живеене (тук особено се има предвид близостта ѝ с гр. Благоевград) е, че на територията отсъства промишлено производство, замърсяващо околната среда, и недопускането на такова е ясно изразена визия и политика на местната управа за бъдещо екологосъобразно развитие на общината. В ход със световните, които от няколко години се регистрират и на национално ниво, тенденции за заселване в извънурбанизирани територии са изявените през последните години редица намерения на външни инвеститори за изграждане на жилищни сгради, вкл. такива за обществено обслужване, туристически бази, паркинги и др. на територията на Община Рила. Това е показател за инвестиционна активност, чиято институционална подкрепа на местно ниво следва да бъде насочена към осигуряване на базисните условия за нейната реализация – площи, инфраструктура, облекчен местен регулаторен режим и др.

Ограничената, за широк кръг от икономически дейности, територия на Община Рила (поради физико-географски фактори) и малкия брой население, по естествен път изключват появата на вътрешноикономически стимули за изграждане на конкурентни предприятия от един и същи сектор. Всяко едно от по-големите предприятия на територията функционира в отделен стопански сегмент. Това са:

- Винарски комплекс „Меди валеи”, с. Смочево – разполага с 420 дка собствени лозови масиви, засадени със сортовете Шардоне, Траминер, Мерло, Каберне Совиньон и др. По време на проведеното интервю, управителят на винарната сподели, че имат намерение за засаждане на допълнителни 360 дка лозя и идеен проект за изграждане на система за капково напояване съвместно с общината чрез концесия на водоеми. Като компонент по този проект се планира и изграждането на малка пречиствателна станция за отпадни води. Фирмата среща сериозни трудности с водоснабдяването, което е принципен проблем за района на с. Смочево. Към момента предприятието осигурява работа на 19 лица на постоянен трудов договор (част от тях са отново жители на гр. Благоевград), като още толкова наема за обработката на лозята без пръскане и оране, които са механизирани. Фирмата има намерение да навлезе на пазара на туристическите услуги чрез развиване на пакет от такива в сферата на винения туризъм.
- „БАД Гранатоид” АД – през 2002 г. дружеството получава лицензия за период от 20 години за производство на електрическа енергия от ВЕЦ (5), като обекти на лицензията са ВЕЦ (5) „Рила” с 9,9 МВт и ВЕЦ (5) „Пастра” с 5,5 МВт. – компоненти на каскадата

„Рила”. Язовирът, от който се захранват ВЕЦ(5)-овете е „Калин”. Той е и язовирът с най-голямата надморска височина в България и на Балканите - кота на преливника 2394 м.

- „Рила Експрес” ООД – фирмата, извършваща транспортни превози от, в рамките на и към Община Рила. Справка на фирмата показва, че направленията Рила-Благоевград и Рила-Рилски манастир са с най-голяма интензивност на трудови пътувания. Тези данни още веднъж доказват обвързаността на местната икономика с областен център Благоевград, а не с настоящия областен център за общината – Кюстендил, за чиято дестинация дори няма редовна транспортна линия. Не буди изненада и натовареността на пътуванията по посока Рилски манастир. Както многократно се отбеляза в настоящия планов документ, светата обител е най-големият „актив” на територията, около който гравитира местната икономика. Не са малко обаче и негативите, които произтичат от това обстоятелство, като същите са разгледани в раздел „Туризм и културно-историческо наследство”.

Налице е и немалък инвестиционен интерес за изграждане на ветрогенератори и соларен парк на територията на общината, което характеризира част от нейния стопански профил като атрактивен и подходящ за развитие на енергийния сектор в направление му за възобновяеми енергийни източници (ВЕИ (4)). Тази проблематика, заедно с някои плюсове, минуси и препоръки за подкрепа на ВЕИ (4) на територията на общината са представени в раздел „Зони за въздействие” и направление „Енергетика” в стратегическата част на документа. Евентуална местна институционална подкрепа в сферата на ВЕИ (4) изцяло кореспондира с приоритета на общинското ръководство и местната общност за поддържане на екологично чиста жизнена и бизнес среда.

Привличането и задържането на външни инвеститори (вътрешни такива отсъстват поради ниското ниво на доходи за общината) в сфери, определени като приоритетни за местното развитие на Община Рила, не би могло да се осъществи без реалната намеса и подкрепа на общинската администрация. Такава подкрепа обаче често изисква финансов ресурс, който за малка община като Рила е невъзможен, още повече че след извършената данъчна реформа в страната, делът на трансферите и субсидиите поетапно ще намалява за сметка на очакван растеж на собствените приходи, който обаче не е в състояние да „изпълни” в необходимата степен приходната част на бюджета. И макар през последните години да нараства делът на собствените приходи на Община Рила от такси (най-голям процент от тях е такса битови

отпадъци – 83,19% от общите приходи за 2010 г и 85% за 2011 г.), тази тенденция не е достатъчна да повиши нейния финансов капацитет. Алтернатива в осигуряването на общинска подкрепа за реализацията на частни инвестиционни намерения може да се търси чрез схемата на публично-частни партньорства.

Най-големите разходи на общината са свързани с реализацията на местни дейности (образование, социални дейности, здравеопазване, култура, благоустройство и т.н). По отношение на най-ресурсоемката местна дейност „образование” физическата среда, обезпечаваша нейното функциониране се състои от едно общинско училище – ОУ (33) и една общинска детска градина – ОДЗ (22). В Обединеното детско заведение „Д-р Тодора Миладинова”, дейността е организирана в 1 яслена група, 4 групи – детска градина, в т. ч. 1 подготвителна група за децата, на които предстои постъпване в първи клас. Броят на паралелките и учениците в отделните етапи на обучение в ОУ (33) „Ав. Попстоянов” намалява за периода 2021/2002 – 2007/2008, като общият брой на паралелките във всички етапи се редуцира от 17 на 10, а броят на учениците – от 328 на 170 . Училището е преобразувано от СОУ в ОУ (33) със Заповед № РД-14-93 от 20.07.2010 г. на Министъра на образованието, младежта и науката, обн. ДВ бр.62/10.08.2010 г. Материалната база в ОУ (33) и ОДЗ (22) е в недобро техническо състояние за осъществяване на образователно- възпитателен процес, и се нуждае от осъвременяване. Физкултурният салон и спортната площадка са в лошо техническо състояние. Липсата на парна и отоплителна инсталация съобразена със съвременните изисквания е причина за високия разход на гориво през отоплителния сезон, както и за осигуряване на безопасни условия за обучение, възпитание и труд. Необходимо е подобряване на МТБ (19) в образованието чрез ремонтване на сградата на ОУ (33) и ОДЗ (22), изпълнение на проекти за топлотехническа ефективност и ремонт на отоплителните инсталации, което ще гарантира благоприятна среда за обучение и възпитание на децата и учениците и ще осигури намаляване разходите за издръжка в сектора.

Здравното обслужване на населението в Община Рила се осъществява от филиал за спешна медицинска помощ, гр. Рила и 1 бр. аптека. На територията на общината осъществяват практика 3 общопрактикуващи лекари и 2 стоматологични практики. Организирана е специализирана медицинска помощ за населението от общината, която се осъществява от специалисти от МЦ „Панацея 2000” ЕООД, гр. Дупница. В гр. Рила функционира Филиал за спешна медицинска помощ, а към него има целогодишно изнесено работно място в н.м. „Рилски манастир”.

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
*„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”*

Базата, обезпечаваща дейностите, свързани със **социалното подпомагане** са състои от „Дневен център за стари хора” /ДЦСХ/, делегирана държавна дейност с капацитет 20 места, функциониращ на територията на Община Рила от 2008 г.; общинско социално предприятие „Подкрепа на хора от уязвими групи” - специализирано звено към Община Рила за създаване на условия за провеждане на адекватна общинската социална политика, насочена към различни форми за социално подпомагане на хора в нужда на територията на Община Рила, създаден чрез реализиран проект по схема за безвъзмездна финансова помощ BG051PO001-5.1.01 „Социално предприемачество – Популяризиране и подкрепа на социални предприятия, Пилотна фаза”; в рамките на предприятието ще развива дейност Център за услуги в домашна среда при одобряване на проектно предложение по схема за безвъзмездна финансова помощ BG051PO001-5.1.04 „Помощ в дома“ по ОПРР; Център за социална рехабилитация и интеграция с капацитет от 10 души, функциониращ от 01.10.2012 г.; Център за настаняване от семеен тип с капацитет от 15 души – центърът е в процес на подготовка; Дом за възрастни хора с психични разстройства в с. Пастра с капацитет 33 места; предоставяни по домовете социални услуги: личен асистент, като получаващи услугата са 9 души.

Необходимо е предприемане на мерки за социализация на възрастните хора и хората с увреждания, също така и мерки за защита децата в риск и интеграция в обществото на децата от ДОВДЛРГ и превенция на противообществени прояви. Възможно посока за реализиране на горесцитираните мерки е създаване на дневен център за възрастни, младежки клубове, стимулиране дейността на съществуващите клубове на хората с увреждания.

Публичните пространства в Община Рила са застъпени от площад „Възраждане“ (гр. Рила), площадите на останалите населени места, както и околните пространства на общинските административни и културни сгради. Към 2012 г. се изпълнява проект за реновиране на централната градска част и подмяна на околните тротоарни настилки на главните административни сгради в гр. Рила. В града липсва парково пространство, но е налице важен фактор - преминаването на р. „Рилска”. В последващите години е възможно да бъде изграден крайречен парк, за нуждите на населението и гостуващите на територията на общината. Към 2012 г. на територията на гр. Рила не съществува пазар. Бъдещото изграждане на съответното съоръжение ще допринесе за по доброто обслужване и подобряване на социализацията между населението на общината. Обзавеждането на публичните пространства е недостатъчно. Необходимо е допълнително поставяне на кошове, пейки, чешми и др.

Съществуващите детски площадки са крайно недостатъчни за задоволяване нуждите на населението. Необходимо е изграждане на допълнителни в гр. Рила и в останалите населени места на територията на общината. Градът е разположен на ключово място по пътя към световно известна туристическа дестинация. Това е предпоставка за увеличаване на велосипедното движение, което е факт на европейско ниво сред туристите. В последващите години е необходимо изграждане на велосипедни алеи на територията на общината с цел улесняване на движението.

Необходимо е изграждането на нови спортни площадки за всички възрасти, които да бъдат използвани свободно. Препоръчително е да бъдат за различни видове спорт за да може да се заинтригува максимален брой от населението. Необходимо е изграждане на спортни съоръжения и за хора с различен вид увреждания, за да се спомогне тяхното физическо развитие и по-добрата социализация.

На цялата територия на общината е необходимо възстановяване и допълване на отделни благоустройствени елементи – стълбища, рампи, пътеки с цел осигуряване на достъпна среда за всички жители и посетители, като най-спешно следва да се осигурят равни възможности за физически достъп до обществените сгради на територията на селищата в общината.

1.4 Земеделие

За формиране профила на аграрния сектор в Община Рила, основно значение имат природните дадености (географско положение, релеф, климат, почвена характеристика и т.н.). Релефът е фактор от изключително значение за общината, предвид голямото разнообразие от орографски форми, събрани на площ от 361 кв.км. Преобладава котловинно–хълмист и планински тип релеф, като разпределението му е нееднородно в землищата на населените места в Община Рила. Тези различия в природния комплекс оказват влияние върху развитието и специализацията на аграрния сектор. Особеностите на метеорологичните условия в района предполагат определени отклонения в климата, свързани с периоди на продължително засушаване, слаба и нестабилна снежна покривка в низините през зимата и др., които са характерни по-скоро за континентално-средиземноморската климатична област. Преобладаващи почвени типове на територията на Община Рила са камбисоли (планински кафяви горски, канелени горски - оподзолисти и силно излужени, сиви – горски) и алувиално-ливадни (вж. Карта № 3 от Приложение 1). Основните фактори, водещи до понижаване

плодородието на камбисолите в района, са водната ерозия, силното вкисляване и обедняването на хумус и хранителни елементи. Необходимо е да се прилагат комплексни, както технически (укрепване, терасиране), така и агротехнически мерки (създаване на тревни буфери, противоерозионно редуване на културите, обработка по хоризонталите, варуване, органично торене, поясно отглеждане и др.). Алувиално-ливадните, за разлика от другите почвени типове в землището на Община Рила се характеризират със съдържанието на повече хумус, повече глина и фини частици от речния нанос, което означава повече хранителни елементи. Това определя тяхното по-високо природно плодородие. Такива са почвите около реките „Рилска” и „Илийна”. Характерна особеност за този почвен тип в конкретния район е склонността към значително понижаване нивото на подпочвените води през лятото. Това води до силно изсушаване на коренообитаемия слой и влагата за много култури с продължителен вегетационен период.

Община Рила разполага със значителен дял от поземления фонд, който се състои от имоти във всички землища (табл. 3). Предназначението на различните категории имоти е както следва:

Таблица 3: Разпределение на поземления фонд на Община Рила, раздел „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила”

№	Начин на трайно ползване	Площ в дка.
1.	Посевни площи (вкл. ниви и зеленчукови градини)	4907,675
2.	Ливади	2850,289
3.	Пасища и мери	12717,702
4.	Пасища със значителни участъци естествена растителност	592,925
5.	Лозя	491,252
6.	Овощни градини	54,686

По данни на общинската администрация, през 2008 година са придобити имоти от остатъчния поземлен фонд, останал след възстановяване на имотите на бившите собственици. В тях площта на обработваемата земя възлиза на около 9000 дка., а на пасищата и мерите - около 12000 дка.

Ежегодно се провеждат процедури по предоставяне на имоти на земеделски производители, занимаващи се с животновъдна и растениевъдна дейност. През 2011 година са отдадени имоти от ОПФ, на земеделски стопани, за ползване:

- чрез търг - 233,612 дка.
- чрез конкурс - 4985,531 дка.
- маломерни имоти за една година - 396,204 дка.

За 2012 година кампанията по отдаване на имоти от общинския поземлен фонд (ОПФ), чрез търг и/или конкурс е както следва:

1. сключени договори за наем – земеделска земя от общински поземлен фонд, след проведени публични търгове с тайно наддаване - 7 (седем) броя договори – за обща площ от 101,757 дка.;
2. сключени договори за наем – земеделска земя от общински поземлен фонд, след проведени публично оповестени конкурси за отдаване под наем - 5 (пет) броя договори – за обща площ от 279,655 дка.;
3. сключени договори за наем – земеделска земя от общински поземлен фонд, без провеждане на публично оповестени търгове и конкурси - 11 (единадесет) броя договори, без търг и конкурс, за една година за обща площ от 428,235 дка.

Тези кампании дават възможност за по-активно боравене с общински земи, което се явява важен инструмент за стимулиране на икономическата активност, при провеждането на общинска политика за насърчване на определени селскостопански дейности.

Най-голям дял от общия селскостопански фонд на общината заемат пасищата и мерите, което както сега, така и в миналото, предопределя основно значение на животновъдството от системата на аграрния сектор. Най-голям е дялът на едрия рогат добитък и на овцете, следван от този на свине и кози. Постигането на оптимално съчетание между обем и ефективност на производството, е в основата на промените в отрасъла на животновъдството. Намалването на броя на продуктивните животни в общината, по вид и направление на ползване протича с различна интензивност. Формира се нова производствена структура в отрасъла, където екологичната сигурност и качество на храните при производството ще имат водещо значение. Племенните стада от преди началото на реформата в аграрния сектор не съществуват.

Преобладава разпокъсаното отглеждане на животни в натуралните частни стопанства. През последните години постепенно са се формирали по-едри и организирани ферми, където се отглеждат предимно овце и крави. Този процес е обхванал малка част от скотовъдните ферми и политиката на общината е насочена към неговото задълбочаване с цел уедряване на животновъдните ферми и увеличаване на стоковостта и пазарните показатели. На територията на Община Рила е установен сериозен интерес към отглеждане на говеда и биволи. Започнало е изграждането на модерна ферма за биволи. Едновременно с това, броят на отглежданите птици и зайци също се запазва, макар и с малки колебания през периода 2007-2011 г. Всичко това се превръща в положителен индикатор за развитието на подсектора. Отглеждането на тези видове животни е възможно да се осъществи от малко на брой работна ръка с висока рентабилност на производството, поради възможността за почти пълното автоматизиране на процеса на отглеждане. Изграждането на такива ферми ще има висок икономически ефект. Формирането на т.нар. „семеен тип” ферми ще окаже и значителен социален ефект. Подпомагането на тази форма на организация в животновъдството ще повиши заетостта сред населението в трудоспособна възраст на територията на общината.

SWOT (1) анализ

СИЛНИ СТРАНИ			СЛАБОСТИ			
№	Описание	Влияние	№	Описание	Влияние	
Вътрешни фактори	1	Наличие на много добри показатели по отношение на околната среда	Високо (3)	1	Липса на ясна концепция за развитието на земеделието до момента	Средно (2)
	2	Добри почвено-климатични и условия за отглеждане на разнообразен набор от култури (овощни, зелчукови, полски, маслодайни, билки, лозя и др.)	Високо (3)	2	Структурата на отглежданите култури не е съобразена напълно с климатичните и почвени условия	Средно (2)
	3	Наличие на големи резерви от пасища, мери и ливади, подходящи за екстензивно отглеждане на говеда, биволи, овце и кози	Високо (3)	3	Недобре развита фуражна база за изхранване на животните	Средно (2)
	4	Наличие на сравнително голямо количество обработваеми земи на глава от население в общината	Високо (3)	4	Ниски добиви и висока себестойност на произвеждана селскостопанска продукция	Високо (3)
	5	Наличие на природни и културни ресурси за развитие на селски туризъм	Средно (2)	5	Слаба обезпеченост с кадри в земеделието. Демографски проблеми.	Средно (2)
	6	Наличие на водни ресурси и стари поливни съоръжения които биха могли да бъдат възстановени за нуждите на поливното земеделие.	Средно (2)	6	Разрушени и амортизирани поливни съоръжения	Средно (2)

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
*„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
 Европа инвестира в селските райони”*

	7	Много добри условия за биологично производство и сертифициране на продукцията от растениевъдството	Високо (3)	7	Неспазване на утвърдените условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние	Средно (2)
	8			8	Недостатъчно свободни финансови ресурси в земеделските стопани за инвестиции и оборотни средства.	Средно (2)
	9			9	Морално остаряла техника при дребните стопани	Средно (2)
	10			10	Слаб интерес към сдружаване на селскостопанските производители	Ниско (1)
	11			11	Липсва звено за научно обслужване на земеделските производители	Ниско (1)
	12			12	Трудна реализация на част от земеделската продукция	Средно (2)
	13			13	Разпокъсаност на земеделските площи	Средно (2)
Външни фактори	ВЪЗМОЖНОСТИ ██████████			ЗАПЛАХИ ██████████		
	№	Описание	Влияние	№	Описание	Влияние
	1	Нарастване потреблението на био-продукти в Европа и света	Високо (3)	1	Нарушаване на екологичното равновесие	Средно (2)
	2	Субсидиране на земеделските стопани при кандидатстване по различни мерки от ПРСР	Средно (2)	2	Намаляване на водните ресурси	Средно (2)
	3	Наличие на схема за финансово подпомагане на площ – субсидиране с цел компенсиране на земеделските производители. Кредитиране на ЗП от ДФЗ	Средно (2)	3	Трудно достъпни банкови кредити	Високо (3)
	4	Утвърждаване на общината като лидер в производството на биологични растителни и животински продукти	Високо (3)	4	Конкуренция от страна на вносните биологични стоки от растителен и животински произход	Високо (3)
5			5	Намаляване търсенето на животински и растителни био-продукти на вътрешния пазар	Средно (2)	

1.5 Туризм и културно-историческо наследство

В съществуващата към момента управленската и професионална практика и методология за разработване на интегрирани планови документи на ниво община в България, няма общо утвърдени и общо приемливи критерии или общи изисквания за структура и съдържание за интегриран план за обновяване на населени места. Очевидно един от възможните изводи в случая е, че тази реалност се свързва с нуждата от стимулиране на творчески подход и

авторско-експертния и автентичен характер на тези разработки. Към това може само да се сподели, че дори при изясняване на термин като *интегриран продуктово асортимент* в сектор туризъм като елемент от общинската икономическа система, също не съществува общо утвърдена дефиниция или съгласувано определение. В конкретния случай се търси начин за агрегиране на най-показателните тенденции, характеризиращи основните и допълнителните групи туристически дейности. Така например, като резултат от анализа и оценката на състоянието на туристическата инфраструктура, работещата и неизползвана материална база, наложилата се основна продуктова гама услуги – *настаняване и хранене*, както и по отношение на недостатъчно използвания природен, кадрови и антропогенен ресурсен потенциал, се възприе да се изхожда, и без повторно да се детайлизират, споделените *ключови предизвикателства пред развитието на туризма в Община Рила*. Тези дефинирани и споделени обобщения, заложили макар и в краткосрочния план в Програмата за развитие на туризма в Община Рила от 2009 г., декларират че: „Съществуват обективни предпоставки за растеж”, и че „Програмата за развитие на туризма трябва да е насочена към неутрализиране на слабите страни и оптимално използване на възможностите и предимствата на общината с цел повишаване на туристическия потенциал”. Кои са тези слаби страни пред развитието на местния туристически сектор?

На територията на общината се намира един от най-емблематичните за националната история обект, който фигурира в многообразни, ключови за развитието на туризма, класации и списъци, измежду които списъка на световното наследство на ЮНЕСКО и този на 100-те национални туристически обекта. Това е Рилският манастир. Много източници¹ разкриват неговата специфика, история и уникалност и с цел избягване на повторемостта, тази информация и изведена извън обхвата на настоящия целеви анализ. Резултатите от прегледа на статистически данни и такива, събрани по време на проведените обществени дискусии и интервюта с местни туристически предприемачи, илюстрират интересна особеност на туризма в Община Рила. Рилският манастир изпълнява едновременно две взаимноизключващи се роли – веднъж се явява като основен (единствен) туристически обект, около който се развива местния туризъм и икономика като цяло, и втори път, поради неразвита друга местна туристическа инфраструктура (разнообразни услуги и продукти), с Рилския манастир на практика се изчерпва туристическата привлекателност и така територията на Община Рила (иначе богата на природни

¹ Вж. официалната интернет страница на Рилския манастир: <http://www.rilamonastery.pmg-blg.com/>

и антропогенни ресурси, вж. по-долу) остава непозната за масовия турист. Във връзка с това може да се каже, че Рилският манастир колкото помага, толкова и „затруднява” благоприятното развитие на сектора. По-задълбочен анализ върху причините, довели до подобна парадоксална ситуация, разкрива наличие на комплекс от субективни и обективни фактори, които имат негативно влияние върху цялостното развитие на сектора в общината. Водещ обективен фактор е оформилата се, отпреди много години, световна и национална слава на Рилския манастир, върху чиято популярност се крепи местния туризъм. Ключов субективен фактор, който е и характерен елемент на народопсихологията, е че при наличие на такъв известен обект с туристическа, културно-историческа и духовна стойност, който осигурява „наготово” минимално необходим туристически поток за поддържане на базисни туристически услуги (настаняване и хранене, с превес на храненето), местното предприемачество не търпи развитие. Напротив, то се самопоставя в ситуация на криза и като отчетем наличието на съществуващи, но неразвити амбиции и навици в следствие на готовата консумация на ползи за туризма и местната икономика, произхождащи от функцията на Рилския манастир, слабите страни на сектора стават достатъчно видими.

В подкрепа на гореизказаното становище се явяват някои първични и вторични данни за състоянието на сектора в общината. Така например, в Стратегията за развитие на устойчив туризъм в района на Национален парк „Рила” 2008-2013 г., Община Рила е представена единствено като дестинация за културно-религиозен туризъм в лицето на Рилски манастир. В стратегията също се констатира и споделеното по време на обществените дискусии и интервюта, неблагоприятно обстоятелство за превес на едnodневните посетители в Природен парк „Рилски манастир” пред продължително пребиваващите. Данни за 2011 г. показват, че средно 97% от всички посетители прекарват в природния парк и Рилския манастир по-малко от един ден, без преспиване. Едновременно с това обаче, отново резултати от проведените срещи и интервюта с местни туристически предприемачи разкриват високо ниво на осигуреност на бази за настаняване (526 легла в 22 обекта за настаняване²), способни да задоволят широк кръг от вкусове. Въпреки това, налице е повтаряща се в няколко документа тревожна статистика за средно годишна заетост на легловата база в размер едва 3-3,5%. За 2011 г. и първото полугодие на 2012 г. се отчита заетост от едва 10-20% от капацитета извън почивните дни във върховия летен сезон на годината. Още на първото обсъждане с представители на местните общности

² По данни на Националния туристически регистър към 13.02.2012 г.

относно предизвикателствата и възможностите за развитие на Община Рила до 2020 г. допълнителна тревога предизвика и общата констатация, че заетостта в заведенията за хранене на територията на общината е изключително ниска последната година. Ресторантьорският бизнес също отбелязва изключително слаба заетост, дори по време на традиционни годишни и национални празници. Въпросът, който естествено се задава: защо преобладава групата на едnodневните туристи и капацитетът на заведенията за хранене остава неизпълнен?

Част от отговора на този въпрос се съдържа в причините, посочени по-горе, които определят моноструктурния характер и сезонната концентрация (май-септември) на туризма на територията на Община Рила. Тези характеристики налагат разнообразяване на туристическия продукт, който към момента е един - Рилски манастир, с нови видове туризъм и услуги, които да способстват за преодоляване на сезонната диспропорция и да създадат условия за устойчиво използване на наличните ресурси. Това не само че ще рефлектира върху по-дългото задържане на туристическия поток на територията на общината (не просто обиколка на Рилския манастир и обратно), а и ще генерира по-високи приходи за местното население и оттук цялостно подобряване стандарта на живот. Констатира се и доминация на традиционните форми за предлагане на туристическа и специализирана информация за различни целеви групи туристи, на хартиен и електронен носител с обобщаващи данни, снимков и картографски материал, ориентиращи факти и потенциални маршрути. Повечето данни са отразени в проектни разработки в рамките на ТГС (34) програми или са издания на брошури, каталози и дискове, финансирани от общинския бюджет с акцент върху природните и антропогенни ресурси и алтернативни продуктови възможности за туристическо обслужване. Инструментът *„традиционни услуги (настаняване и хранене) в комбинация с традиционни форми за тяхното предлагане”* отдавна е изчерпал своята актуалност и привлекателност. Необходимо е да се започне предоставянето на съвременни и атрактивни услуги и продукти, съобразно целевите групи туристи и целите, които местната туристическа общност си поставя. Последното обаче е обект на отделно аналитично изследване, посветено на развитието на туризма на територията на Община Рила. Негова своеобразна обобщена версия е представена в стратегическия раздел от документа, обслужващ целите на интегрирания план.

Друг кръг от причини, които забавят развитието на сектора в общината е проблемът, съществуващ също и на национално ниво, с отсъствието на подготвени и мотивирани кадри. Липсват местни специалисти в туризма, мениджъри, както и екскурзоводи, инструктори и планински водачи, аниматори и треньори по екстремни спортове (делтапланеризъм, скално

катерене) или форми на спорт и развлечения като вело и мото преходи, за които има отлични условия за реализация на територията на туристическия комплекс на Община Рила.

В подкрепа на възможностите за диверсификация на основния туристически продукт се явяват редица антропогенни ресурси на територията, които обаче продължават да стоят в периферията на местната туристическа индустрия, въпреки връзката на някои от тях с Рилския манастир чрез фигурата на Св. Иван Рилски. Най-общо казано, това са ресурси и артефакти от областта на културно-историческото наследство (КИН) (вж. карта № 20 на културни, духовни и културно-исторически обекти от Приложение 1).

В рамките на изследването *„Древнотракийско наследство от община Рила”*, разработено по проект *„Устойчиво развитие на културното наследство и свързаната с туризма инфраструктура”*, финансиран по програма ФАР (36), по който е и извършено и подобряване на инфраструктурата във Възрожденски квартал *„Бабинска махала”*³, е направен извод, че регионът на Община Рила е обитаван още в предримската тракийска епоха. В българската литература пръв Ю. Трифонов обръща внимание върху факта, че култът към Св. Иван Рилски е наследил древноезически светилища. Значителен интерес по отношение на предхристиянското наследство във фолклорния образ на Св. Иван Рилски представлява древнотракийското светилище *„Кръста”* и свързаните с него народни легенди. Около него също се наблюдават археологически следи от древни култови практики – главно фрагментирана керамика от предримската и късноантичната епохи. Най-западната скала има причудлив силует на конник, поради което и носи името *„Конникът”*. Над него върху скалистия хребет е разположена монументална скала с името *„Пчелата”*. Изследването акцентира върху факта, че пчелата се среща като символ в Народното житие на Св. Иван Рилски. Около скалата е оформена неголяма четириъгълна скална площадка, която проучванията свързват със съществуваща архитектурна сграда – част от светилището. Така към изброените свидетелства от древнотракийското светилище *„Кръста”* се прибавят още няколко – свещен лековит извор, лечебни камъни, сакрализирани билки, мегалитен жертвеник с форма на стъпка, приписани вероятно по-късно на християнския светец. Образът и житието на Св. Иван Рилски притежават неизчерпаем потенциал за туристическа интерпретация, която обаче все още не е материализирана в конкретни, тематично интегрирани, продукти и услуги. През 2007 г. е изградена екопътека, стигаща до м. *„Кръста”*, по проект *„Под небесата на светците”*, финансиран в рамките на

³ На територията на Община Рила са регистрирани 37 архитектурно – строителни паметници на културата от епохата на Възраждането, 27 от които в архитектурен комплекс *„Бабинска махала”*

програма ТГС (34) България-Македония, но освен този проект липсват други инициативи, които да обвържат съществуващи маршрути с друг тип туристически продукт. Рилският манастир е само един от тях. Навсякъде, където светецът е минавал е създавал свети места. Това е концепция, от която би могло да се дефинират поне няколко идейни проекти. В стратегическия раздел на настоящия документ, направление „Туризъм”, са изведени примерни такива.

В съвременния туризъм посещението на даден обект е придружено от желанието да бъде задоволена потребността от преживяване, да се удовлетвори собствения стремеж за автентичност или за дълбоко потапяне в нови култури чрез разностранни сетивни усещания. Подходящ отговор на тази потребност се явява и друга малко известна, но изключително атрактивна за зажаднелия за силни преживявания турист, местност „Пещерен параклис”. Тя се свързва с присъствието на легендарно сведение за сакрализирана пещера на отвъдния бряг на река „Рилска” – част от общата свещена територия. Легендата разказва, че преди хиляди години на това място е имало черква и при земетръс е била затрупана и останала под тези скали. В малката скална ниша – пещерен параклис, оформена в подножието на скалата се почита Св. Неделя. Откритата при гореспоменатото проучване фрагментирана тракийска керамика, датираща от предримската епоха, върху скалата над параклиса, както и няколкото скални вкопавания свидетелстват, че действително и това християнско свято място е наследено от езическата древност.

За разлика от други общини, Рила притежава преимуществената възможност да развива тематично ориентиран туризъм, чиято форма набира все по-голяма популярност, обединен около фигурата на Св. Иван Рилски. Услугите и продуктите с марката „Св. Иван Рилски” (които все още липсват), предлагани чрез съвременни маркетингови стратегии и практики, биха допълнили, разнообразили и разширили функцията на Рилския манастир като единствен туристически генератор на местно социално-икономическото развитие в две основни направления: 1) увеличаване броя на туристите, посещаващи територията, като контра-тенденция на намаляващия общ туристически поток към страната, и 2) намаляване броя на едnodневните туристи в полза на продължително пребиваващите. В раздел „Стратегия и цели”, направление „Туризъм” към настоящия документ са представени няколко идейни проекта в този контекст.

Съвременни антропогенни ресурси на територията на Община Рила могат да имат допълнителен атракционен ефект върху водещия туристически продукт „Св. Иван Рилски”, както и да бъдат в подкрепа на усилията на ЮНЕСКО за преодоляване на изкуственото разделяне на културната среда от природната и на съвременната култура от наследената. ЮНЕСКО разшири концепцията си за културното наследство. В съдържанието на това понятие, наред с материалните ценности, са включени и нематериалните (духовното наследство) в лицето на фолклора, народните празници, обичаите, технологиите и др. Аналогично разбиране за същността на КИН (15) е проектирано и в действащия Закон за културното наследство, според който *културното наследство обхваща нематериалното и материалното недвижимо и движимо наследство като съвкупност от културни ценности, които са носители на историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност* (чл. 2 (1)). В рамките на проект „Реставрация на килийно училище в архитектурен комплекс Бабинска махала“⁴, финансиран по програма ФАР (36) 2005 ТГС (34) между България и Македония, са извършени реставрационни дейности на няколко обекта от местно значение, каквито са самото килийно училище, преобразувано в общински музей „Алекси Рилец”, гробищната църква „Св. Архангел Михаил”, както и е направена калдъръмена настилка в района. През лятната ваканция на 2012 г. килийното училище отвори врати за провеждането на Неделно училище за децата от общината. Част от обучението се провежда и в храм „Св. Николай Мирликийски Чудотворец” в гр. Рила. Това е чудесна практика, която в следващите години трябва да се превърне в традиция, привличайки деца и от други общини, а защо не и националности.

Като своеобразно надграждане на ефекта от реставрацията на архитектурно-историческия комплекс, към настоящия момент общината изпълнява проект „Еднакви в културните различия“, финансиран отново по програма ТГС (34) България – Македония, чийто очакван резултат е създаване на Дом за културно наследство.

Други християнски паметници на територията на града са: параклисите „Св.Петка”, „Св. Троица”, „Св. Варвара” и „Св. Георги” и оброчищата „Света Неделя” (до водопада „Бохемия” на река „Бозовайска Каменица”) и оброк „Св.Георги”. Важно е да се знае, че предстои създаването на фонд за инвестиции в културно-историческото наследство в страната, който би могъл да субсидира поддържането на тези активи в привлекателен вид и така още повече да се повиши туристическата атрактивност на района. В тази посока ще е полезно служителите на

⁴ Архитектурно-исторически комплекс, който представлява ансамбъл от запазени къщи – паметници на културата с местно значение

общинска администрация от областта на културата и туризма периодически да повишават своите компетентности по теми, свързани с КИН (15). Камарата на архитектите в България провежда курсове за комплексно обучение по „Опазване, управление и популяризиране на културното наследство в историческите градове”. Професионалното теоретично обучение би могло да се съчетае с практическа научноизследователска работа в Мултимедийната лаборатория за културно-историческо наследство, която е част от Лабораторията за информационни технологии при Архитектурния факултет на УАСГ (35). Евентуално сътрудничество с тези институции ще създаде предпоставки за повишаване на конкурентоспособността на общината в предлагането на туристически продукти и услуги. Така, местните служители и предприемачи от областта на туризма постепенно ще започнат да усъвършенстват своите знания и умения, осъзнавайки все по-добре необходимостта от преодоляване на зависимостта от „готовите”, но все по-ограничени, туристически ползи на Рилския манастир, което ще превърне общината в богата и модерна туристическа дестинация, способна да задоволи непрекъснато променящите се вкусове, интереси и предпочитания на българския и чуждестранен турист.

Изводите от извършения анализ и преглед на текущото състояние и потенциала за развитие на туризма, съобразени с културно-историческото наследство на община Рила могат да бъдат обобщени в следния **SWOT (1) анализ**:

СИЛНИ СТРАНИ			СЛАБОСТИ		
№	Описание	Влияние	№	Описание	Влияние
1	Община Рила е атрактивна туристическа дестинация с възможности и потенциал за развитие на алтернативни форми на туристическо предлагане в т.ч.: • Културно-исторически - религиозен туризъм с утвърден интерес към Рилската света обител и Рилския манастир; • Събитиен – фестивален туризъм; • Екологичен- и селски; природо-познавателен; орнитоложки туризъм; • Хоби – вело-планински; фото ваканционен; екстремни спортове - планински маршрути и други	Високо (3)	1	Не добре регламентирани зони за развитие на туристическата дейност като територии подходящи за интегриране на потенциал и условия за развитие	Средно (2)

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
*„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
 Европа инвестира в селските райони”*

2	Наличие на разнообразни природни и антропогенни ресурси	Високо (3)	2	Липса на продуктова специализация на туристическото предлагане на базата на уникални и автентични условия и фактори	Високо (3)
3	Добра туристическа инфраструктура в градската зона, както в рамките на между селските райони и на територията на Национален парк Рила	Високо (3)	3	Не добра обща туристическа и инженерна инфраструктура и привлекателни атракции за задържане на туристите, отговаряща на съвременните изисквания	Високо (3)
4	Климатични условия, позволяващи целогодишни форми на туризъм	Високо (3)	4	Не добра координация на местните приоритети в туризма с приоритетите, залагани в стратегиите и програмите за секторна политика и развитие на област Кюстендил и Югозападния район за планиране	Ниско (1)
5	Възможности за организиране на туристически програми – турове за различни целеви групи български и чуждестранни туристи	Високо (3)	5	Липса на достатъчно подготвени кадри - екскурзоводи, планински водачи, инструктори, аниматори и др. и изявени местни предприемачи с образование по туризъм	Средно (2)
6	Предлагане на услуги с балансирано съотношение между качество и цена	Високо (3)	6	Слаба активност на доставчиците на туристически услуги, местните НПО (21), общинската администрация и други местни структури за използване на коопериран подход и общи инициативи за разнообразяване и повишаване атрактивността на туристическото предлагане	Средно (2)
7	Сигурност за туристите	Високо (3)	7	Липса на оригиналност и високо качество в туристическото обслужване поради ниска квалификация и не познаване на местните традиции и опит на работещите в сектора	Средно (2)
8	Условия за привличане на целеви инвестиции за развитие на туристически атракции и нови маршрути	Високо (3)	8	Не достатъчно използване на съвременни форми и средства за информация, он-лайн резервации, промотиране на продуктите и реклама	Високо (3)
9			9	Липса на общинска структура за управление на туристическата дестинация	Ниско (1)

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
*„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
 Европа инвестира в селските райони”*

ВЪЗМОЖНОСТИ			ЗАПЛАХИ			
№	Описание	Влияние	№	Описание	Влияние	
Външни фактори	1	Разширяване на формите на предлагане чрез изграждане на нови зони за туристически програми, маршрути и атракции	Високо (3)	1	Възможен по-дълъг период на задълбочаваща се икономическа криза и стагнация на туристическия пазар в страната и в другите държави, наши целеви пазари	Високо (3)
	2	Разработване на комбинирани продуктови листи с основни и допълнителни услуги	Средно (2)	2	Нерегламентирано строителство в зоните подходящи за развитие на туризъм	Високо (3)
	3	Организиране на периодични курсове за професионална и езикова квалификация на заетите в сектора местни жители	Средно (2)	3	Трайно намаление на финансовите възможности на общината и държавата за маркетинг и реклама и за инвестиционно подпомагане на проекти за модернизацията и новото изграждане на сектори от местната туристическа и инженерна инфраструктура	Високо (3)
	4	Дългосрочни интегрирани инициативи и инвестиционни проекти за подобряване на туристическата и инженерна инфраструктура в зоните за активно развитие на алтернативни форми на туристическо обслужване	Средно (2)	4		
	5	Разнообразяване на туристическото предлагане с нови акценти върху – религиозни общности от страната и чужбина, детски и младежки целеви групи и хоби туристи	Средно (2)	5		
	6	Създаване на условия за задържане на повече туристи и увеличавани на престоя на територията на общината	Високо (3)	6		
	7	Организиране на ежегодни форуми и рекламни кампании за подобряване на имиджа и популяризиране на тематични пакети и програми под туристическата марка „Вратата към Рилската Света Обител”	Високо (3)	7		

1.6 Околна среда

Води

Парадоксално е, че териториите в границите на Община Рила се характеризират с високи нива на воден запас (вж. Карта № 4 от Приложение 1), но въпреки това в някои населени места е налице недостиг на вода. Причина за това са реализираните в миналото водностопански обекти, част от които пренасочват значителни водни количества за населени места извън Община Рила.

Основният водосборен район в границите на общината е на река „Рилска”, извираща от „Рибните езера” при надморска височина 2691 м. Тя събира водите на р. „Манастирска” и р. „Илийна”, както и на множество потоци и дерета, и се влива в р. „Струма” при с. Шарков чифлик (обл. Кюстендил). При река „Рила” са изградени две ВЕЦ (5) - ВЕЦ (5) „Пастра” и ВЕЦ (5) „Рила”. Водният отток е формиран главно от води от снеготопене по северните склонове от терените на водосбора. Постоянният воден отток през годината се обуславя от местоположението и ролята на множеството планински езера – 28 на територията на общината. Това определя и качеството на водите – меки води с ниска обща минерализация и високо съдържание на кислород. Тези условия са от голямо значение за биоразнообразието на р. „Рилска” и са особено благоприятни за наличната популация на балканска пъстърва, както и въобще за развитие на рибовъдство в района.

Високото качество на водите в Община Рила обуславя и възможностите за стопанско ползване и чрез бутилиране. Такъв обект е регистриран в рамките на общината в м. „Кирилова поляна” - производствен обект за бутилиране на изворна вода на ЕТ „Фешън Топ Модълс”.

Значимо влияние върху водния отток с промяна на естествения режим на реките и неблагоприятно влияние върху водните обитатели се наблюдава в резултат на експлоатацията на хидротехническите съоръжения. Повечето хидротехнически съоръжения по поречието на реките са изградени без съобразяване с екологичните изисквания (канални за пренос на води, бентове, прагове и др.), не могат да бъдат преодолені от рибите и прекъсват техните естествени миграционни пътища. От тази заплаха страдат най-вече популациите на балканската пъстърва. Построяването на бентове на някои от езерата в границите на общината е довело до промени във водния им режим, еутрофикация, пресушаване на местата около тях, което е сериозна заплаха за популациите на планинската жаба и алпийския тритон. Необходимо е да се гарантира изпускането на екологичен минимум водни количества след съоръженията, за да се

намалят неблагоприятните ефекти върху биоразнообразието по теченията на реките, а именно драстичното спадане на водното ниво на реките и пресъхването им в отделни участъци.

Питейно-битовото водоснабдяване в общината е главно от повърхностни водоизточници, поради което е необходимо особено внимание за опазване на качеството на водите и налага изграждане на санитарно-охранителни зони около водоизточниците и водоснабдителните обекти – това са основно водохващанията при реките „Елешница”, „Каменица”, „Рилица”, „Джамбевска” и „Горанина” и водохващания при ВЕЦ (5) „Каменица” и ВЕЦ (5) „Рила”, осигуряващи питейна вода за близките населени места. При част от водохващанията в миналото са използвани етернитови тръби, които при реконструкция на водните обекти следва да бъдат подменени поради доказаната им вредност за човешкото здраве и околната среда. Подходящо е мерки за подобряване на инфраструктурата в населените места да се съчетават и с подмяна на водопроводната мрежа поради амортизирането на тръбите и влошаването на питейните води за потребителите.

Конкретните данни за замърсяване на водите в Община Рила са ограничени. Замърсяване на водите на р. „Рилска” е налице поради заустването на отпадни битови води на с. „Пастра” и гр. Рила. Значителна част от отпадните води на града се събират в напоителен канал за напояване на земеделски земи. Другата част от тях са заустени директно в р. „Рилска” и притоците ѝ в рамките на гр. Рила. Повечето септични ями, изградени в имоти на жителите, а и при повечето от хотелите, са попивни и чрез подземен отток те също замърсяват водите на реката. Това налага доизграждането в бъдеще на вътрешна канализационна мрежа за града, както и на предвидените ПСОВ (27) за осигуряване на събиране, отвеждане и третиране на отпадните води съгласно нормативните изисквания. Ограничено замърсяване по протежение на речните корита в някои участъци е възможно да е налице в резултат от дейността на животновъдни ферми.

За подобряване на питейните води и опазване качеството на водите в Община Рила, в Програмата за околна среда 2009-2013 г. е предвидено изграждането на: Пречиствателна станция за питейни води за водоснабдителна група „Рила – Кочериново – Бобошево”, Пречиствателна станция за отпадни води за гр. Рила, Канализационна инфраструктура и Модулна пречиствателна станция за отпадни води за с. Смочево, ПСОВ (27) за с. Пастра.

Въздух

Определящ климатичен фактор за състоянието на въздуха е физикогеографското местоположение на Община Рила - в планинска област с преходноконтинентален климат и средиземноморско влияние. Относителната влажност на въздуха е висока – средногодишните ѝ

стойности са около 74%. Характерният планински релеф обуславя ветрове с ниска скорост и преобладаваща северна посока. Обичайни за района са температурните инверсии – температурата на по-голяма надморска височина е по-висока или равна на тази на по-малките надморски височини. Броят на дните с температурни инверсии е 200-220 дни годишно – главно през студените месеци и студените часове от деня. Причината за това е проникването от запад на топли и често влажни средиземноморски въздушни маси. Тези условия са от съществено значение за развитието на планинско земеделие в района. На територията на общината липсват промишлени замърсители на въздуха. Така качеството на въздуха в комплекс с природните и културни дадености е предпоставка за развитие на различни форми на туризъм.

Почви и Геология

В границите на Община Рила са разпространени кафяви горски, алувиално-ливадни, канелени горски /типични и излужени/ и планинско-горски /тъмноцветни и ливадни/ почвени типове, а замърсявания не са регистрирани. На територията на общината не са установени находища на полезни изкопаеми с промишлено значение. Ерозионни процеси при почвите се наблюдават във високите планински територии над 1800-2000 м. н.в. Човешката дейност като фактор за възникване на почвена ерозия може да се прояви в резултат на концентриране на посетителски потоци при наличните и новоизградени туристически пътеки, съоръжения и сгради, както и в резултат на стопанските дейности - прекомерна паша на домашни животни, неподдръжане на горски пътища, голи сечи с продължително възстановяване на растителността, строителство на хидротехнически съоръжения, електропреносни мрежи и др. (вж. Карта № 6 от Приложение 1, която илюстрира податливостта на ерозия на територията на Община Рила). Подобни процеси са налице при значителна част от земите при сливането на реките „Илийна” и „Рилска”. Наличието на специфични гео-тектонски и геоморфоложки особености в района на Природен парк „Рилски манастир” (ППРМ) и в рамките на Община Рила, с разнообразието на форми и образувания дават възможност за демонстриране и интерпретиране на отделните геологични и геоморфологични елементи и процеси в планината. Добре е това да се реализира в сътрудничество с ППРМ (24) и с мотивиране на жители от общината за обогатяване на интерпретационните възможности на местните туристически водачи.

Биоразнообразие

Ценно богатство на територията на Община Рила е биоразнообразието. Планинският характер на териториите е предпоставка за наличието на ценни представители на флората и фауната, както и на характерни местообитания и ландшафти. Този факт е причина голяма част от

териториите в общината да са обект на защита, с произтичащите от това ползи и ограничения. Защитените територии, в които попадат населени места и землища на общината, са (вж. Карта № 18 от Приложение 1):

- **Природен парк „Рилски манастир”** - разположен е на територията на Кюстендилска област и изцяло попада в пределите на Община Рила, в землищата на населените места – Пастра, Падала и Рилски манастир. Територията на парка обхваща горната част на водосбора на р. „Рилска” и целия водосбор на р. „Илийна”. Площта му е 25 253,2 ха. Природен парк „Рилски манастир” е обявен през месец юни 2000 г. Планът за управление на парка, разработен за периода 2004 – 2013 г. дава подробни сведения за биологичното и ландшафтно богатство на териториите. През последните 30 г. в парка са установени 202 вида гръбначни животни: 5 вида риби, 11 вида земноводни, 12 вида влечуги, 122 вида птици и 52 вида бозайници. Планът налага определени ограничения и дава посоки за развитие относно стопанското ползване на териториите и ресурсите, за да гарантира устойчивото им управление в границите на парка. По-важните от тях са свързани с пашуването на стада; брането на билки, плодове и гъби; строителство на стопански и туристически обекти и съоръжения; дърводобив и дървопреработка; достъп на хора и специфични човешки дейности, които могат да повлияят обектите на защита в границите на парка. Това определя задължителното съгласуване на инвестиционни намерения от всякакъв характер с дирекцията на ПП „Рилски манастир”, както и с РИОСВ (32) Благоевград, за извършване на оценка на съвместимостта с обектите на защита в парка, както и за оценка на степента на въздействие на съответното инвестиционно намерение.
- **Резерват „Риломанастирска гора”** - обявен е през 1986 г., а обхватът му е разширен през 1992 г. В границите му попада и населено място „Рилски манастир” с известния културен обект „Рилски манастир”. Обект на защита в резервата са първични горски екосистеми от иглолистни и смесени елови и букови гори с характерните им местообитания и видове от флората и фауната.
- **Защитени зони от мрежата „NATURA 2000”** - Натура 2000 е общоевропейска мрежа, съставена от защитени територии, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие. Местата, попадащи в екологичната мрежа, се определят в

съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) (вж. Карта № 16 от Приложение 1) и Директива 2009/147/ЕЕС за опазване на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците) (вж. Карта № 17 от Приложение 1).

Зони по Директива за птиците на територията на Община Рила:

- зона BG0002099 Кочериново – обхваща част от землище гр. Рила;
- зона BG0000496 Рилски манастир – землища на н.м. „Рилски манастир”, с. Падала и с. Пастра. Землището на с. Смочево не попада в никоя защитена зона по Директивата за птиците;

Зони по директивата за местообитанията на територията на Община Рила :

- зона BG0000495 Рила – обхваща части от землища на с. Падала, с. Пастра и Рилски манастир;
- зона BG0000496 Рилски манастир – обхваща части от землища на с. Падала, с. Пастра и Рилски манастир;
- зона BG0001188 Рила – буфер – обхваща части от землища на с. Падала, с. Пастра, с. Смочево и Рилски манастир.

Собствениците на земи и инвеститорите на стопански обекти следва да бъдат запознати от компетентните органи и експерти за ограниченията в ползването на земите във връзка целите на опазване на съответните защитени зони, както и с възможностите за отглеждане на определени култури и прилагането на агроекологични мерки, съответстващи на режимите на защита и в допълнение - с полагаемите компенсаторни плащания.

Управление на отпадъците

На територията на Община Рила съществува едно депо за твърди битови отпадъци, разположено в м. „Момена“, отдалечено на 1,5 км южно от гр. Рила и до него води четвъртокласен общински път. То е разположено на площ от 6 500 кв.м, върху скат с наклон около 15%, на 525 м надморска височина. Община Рила извършва дейностите, свързани с управление на отпадъците – събиране и извозване на битовите отпадъци, поддържане на депото в м. „Момена”.

Река „Рилска” преминава на разстояние 250 м от площадката на сметището (площадката е разположена югоизточно от реката). Основната скала на площадката на сметището не осигурява естествена геоложка бариера и дъждовните води, преминали през тялото на отпадъците, замърсяват подземните, които от своя страна са хидравлично свързани с реката. Депонираните отпадъци се запръстват през определен период от време – 2 пъти /месечно, съгласно Заповед на Кмета на общината. Компоненти на околната среда, върху които сметището въздейства отрицателно, са повърхностни и подземни води, почви, геоложка основа, въздух.

Обхватът на дейностите и контролът върху изпълнението на дейностите, свързани с управлението на отпадъците, се регулират от следните документи:

- Програма за управление на дейностите по отпадъците на територията на Община Рила за периода 2009 – 2013 г.;
- Наредба за опазване на околната среда, поддържане на чистотата и управление на отпадъците на територията на Община Рила – 2009 г.

След изграждането на регионално депо за твърди битови отпадъци на територията на област Благоевград, Община Рила ще пренасочи количествата отпадъци към него и предстои да организира закриването и рекултивацията на сметището в м. „Момена”. Изключително важно за намаляване обема на отпадъците е да продължи практиката на разделно събиране в сътрудничество с организациите за оползотворяване на отпадъци и с местното население и НПО (21).

Въпросите по опазване на околната среда са пряко свързани с възможностите за развитие, които в Община Рила се определят главно от планинския характер на териториите и близостта до Природен парк „Рилски манастир” и резерват „Рило-манастирска гора”. Планът за управление на Природен парк „Рилски манастир” дава подробен преглед на стопанските практики и възможностите за стопански дейности в съответствие с режима на защита на съответната територия. Допълнителни възможности произтичат и от попадането на земища на населени места от общината в рамките на защитени територии от мрежата „Натура 2000”.

Дърводобив и дървопреработване

Планът за управление на ППРМ (24) предвижда създаването на зона за устойчиво горско стопанство където да се експериментира модел на съвременно управление на горите, който да осигури ползване на дървесина за собственика, без при това да намалява стойността на

териториите по отношение на възможностите за туризъм или значимостта на биоразнообразието в тях. Подобна практика реализирана и извън границите на парка в рамките на Община Рила би могла в дългосрочен план да осигури устойчив дърводобив, производство на продукти от сертифицирана дървесина и добавена стойност за опазване на природните ресурси в общината.

Ползване на недървесни горски ресурси

Като недървесни природни ресурси със стопанско значение се определят лечебни растения, гъби, диви плодове, риба, дивеч. Голяма част от находищата на тези ресурси са от значение за местното население на територията на Община Рила, но и се намират на територията на ППРМ (24). Прекомерното ползване на недървесни ресурси би могло непряко да доведе до значително повишаване на риска от пожари, безпокойство на дивите животни и замърсяване. В тази връзка за територията на парка са валидни ограничения за ползването на тези ресурси, определени от Плана за управление на парка и зададени и контролирани чрез заповеди на директора на ППРМ (24). Унищожаването на масивите от култивирани малини при гр. Рила, увеличаването броя на безработните и обедняването като цяло са основните предпоставки за увеличаване на ползването на продукти от дивата природа от местното население. Добра практика за териториите и извън границата на парка в рамките на общината е да се поддържа сътрудничество с организациите на ловци и риболовци, а за ползването на билки, горски плодове и гъби да се насърчава обучението на берачи и да се осигури контрол върху качеството и разпространението на продукцията, предназначена за продажба (вкл. чрез сертифициране на местни марки продукти и обособяване на изкупвателни пунктове). За определяне на стопанското значение на тези ресурси е необходимо да се направи количествена оценка на техните запаси.

1.7 Техническа инфраструктура

Степента на изграденост и състоянието на техническата инфраструктура, наред с качеството на човешките ресурси, представляват основен фактор за социално-икономически растеж. Системите на техническата инфраструктура (транспортна, съобщителна, енергийна и водностопанска) имат интегрално влияние и определят в значителна степен общото развитие на населените места и пораждат и обуславят протичането на редица процеси и явления в тях,

които „стесняват” или „разширяват” физическото им пространство и снижават или повишават ролята им на регионално и национално ниво.

Както се спомена в предходните раздели, физико-географските особености на Община Рила едновременно „пречат” и „помагат” за подобряване на жизнената и бизнес среда на територията. От нейното изобилие на природни ресурси най-уязвими са водите на река „Рилска”, която почти през цялата година е с постоянен дебит и с максимум през пролетно-летния период в резултат на топенето на снеговете. Съществен замърсител на р. „Рилска” са битово-отпадните води на с. Пастра и гр. Рила поради факта, че голяма част от отпадните води на гр. Рила са включени в напоителен канал, минаващ по главната улица на града и използван за напояване на земеделски земи, разположени западно от града. Изграден е канализационен колектор. Общината успешно е реализирала проект по Оперативна програма „Околна Среда” за извършване на технически дейности за реконструкция и доизграждане на ВиК (6) инфраструктура в гр. Рила, като се очаква да бъде финансиран по същата програма и фактическия проект за реконструкция и доизграждане на водопроводната и канализационна мрежа в гр. Рила и изграждането на ПСОВ (27) в гр. Рила. Този проект, съчетан с подобряването на степента на изграденост на канализационните мрежи като цяло ще подобри опазването на водните ресурси и почвите от замърсяване, което в голяма степен е свързано със системите за събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчните води. Към настоящия момент общината изпълнява и проект за цялостно изграждане на битова и дъждовна канализация и ПСОВ (27) за с. Смочево, финансиран по ПРСР (26), мярка 321. В допълнение на това е и инвестиционното намерение на местната власт за изграждане на локално пречиствателно съоръжение за отпадни води на територията на н.м. „Рилски манастир”. В комплект, трите проектни инициативи илюстрират пример за интегрален подход в съчетаването на системи и процеси за опазване на околната среда и подобряване качеството на жизнената и бизнес среда.

Като цяло **водоснабдяването** на Община Рила се осъществява от повърхностни водоизточници. Водата за гр. Рила не се пречиства механично, а се извършва само хлориране. Необходимо е да се изгради пречиствателна станция за питейни води. От разпределителната шахта посредством два водопровода /съществуващ и новоизграден/ се подава вода и за гр. Кочериново. Необходимо е да се извърши реконструкция или да се изгради нов, 8,3 километров участък от магистрален водопровод Каменица-Пастра-Рила, който е изпълнен от азбестоциментови елементи. Село Смочево, както и някои населени места от Община Кочериново, се водоснабдяват от речно водохващане на р. „Рилица”, разположено на кота 1120 м в местността

„Робовица”. В сухите месеци се улавят около 3 л/сек., което е крайно недостатъчно. Водопроводът е етернитов, изграден през 60-те години, с изтекъл амортизационен срок. Село Пастра се водоснабдява гравитачно от каптаж „Гугулево” с дебит 0,20 л/сек. и изтичалото на ВЕЦ (5) „Каменица”, и от речно водохващане на р. Джембевска, посредством стоманен водопровод с диаметър Ф100. Предстои изграждането на нов довеждащ водопровод Ломница – Пастра. В с. Падала водопроводната режа е новоизградена. Основната причина за влошеното водоподаване на територията на общината е, че разпределителна водопроводна мрежа не отговаря на правилата и нормите в проектирането и строителството. Всички населени места на територията на Община Рила се нуждаят от реконструкция и рехабилитация на съществуващите водопроводи и съоръжения. Както се спомена по-горе, поради липса на модерни пречиствателни съоръжения е влошено качеството на питейната вода, което е резултат от честите аварии по вътрешната водопроводна мрежа, поради набраните амортизационни норми на тръбите, което пък алармира за необходимост да се извърши тяхната подмяна. С цел подобряване водоснабдяването е необходимо изготвяне на инвестиционни проекти за допълнително водоснабдяване на населените места. С оглед повишаване качеството на питейната вода, е наложително изграждане на ПСПВ (28) и други малки пречиствателни съоръжения.

В още по-незадоволително състояние е **канализационната мрежа** на общината. От населените места в общината само гр. Рила има частично изградена вътрешна канализационна мрежа, която не отговаря на строителните правила и норми. Голяма част от тези води са включени в напоителен канал, минаващ по главната улица на града и посредством, който се напояват земеделски земи, разположени под града, а останалата част отпадни води се изливат в р. „Рилска”. Селата Пастра, Смочево и Падала нямат изградена канализационна мрежа.

При разширяването на строителните граници на селищата и обособяването на нови зони за обитаване (вилни и др.) ще бъде крайно необходимо изработването на нови инвестиционни проекти за допълнително изграждане на уличната мрежа и обвързването ѝ с тази на изградената селищна улична мрежа, водоснабдяване и канализация.

Може би най-ключовият компонент на техническата инфраструктура, като фактор за социално-икономически растеж са пътищата. **Транспортната достъпност** на населените места от общината се осигурява чрез система от републиканска и общинска пътна мрежа. В общината липсват пътища от първи и втори клас. Гъстотата на четвъртокласната пътна мрежа е много по-

ниска /приблизително 10 пъти/ от средната за страната и за област Кюстендил, което се обуславя от преобладаващия планински и полупланински характер на релефа. От местните пътища към момента са изградени само пътища публична общинска собственост, които осигуряват достъп до населените места в общината. Гъстотата на пътната мрежа по отношение на населението е по-висока от средната за страната и за област Кюстендил. По отношение на населението показателите за гъстота на пътната мрежа са съответно 13,841 км/1000 души (при средни стойности за страната 4,4) общо пътна мрежа и 2,371 км/1000 души четвъртокласна пътна мрежа (при средни стойности за страната 2,83). За да се подобри достъпа до населените места е необходимо подобряване състоянието на пътищата гр. Рила - с. Падала, гр. Рила - с. Смочево, гр. Рила - Рилски манастир. Предвижда се (през 2014 г.) рехабилитация на Път III-107 в границите на общината с обща дължина от 29.5 км и на Път IV-10717- гр. Рила - н.м. Рилски манастир - с. Падала с обща дължина от 6 км. На територията на общината няма общински пътища без трайна настилка.

Техническото състояние на **улична мрежа в селищата** на общината е в незадоволително състояние. По-голяма част от улиците в гр. Рила са асфалтирани, но се нуждаят от рехабилитация. В останалите селища на общината не всички улици са асфалтирани. Липсва изградена подземна инфраструктура. Основната улична мрежа в гр. Рила ще се нуждае от пълна реконструкция и рехабилитация след изпълнението на проекта за цялостна реконструкция на ВиК (6) мрежата. Сходна потребност ще има и с. Смочево след изпълнението на проекта за цялостно изграждане на канализационната мрежа и ПСОВ (27). В село Пастра съществува необходимост от реконструкция и рехабилитация единствено на ул. „Долен път“.

Електропреносната мрежа в Община Рила е сравнително добре развита. Всички населени места са електрифицирани. Като цяло техническото състояние на електроснабдителните мрежи и съоръжения е сравнително добро. Съществуват обаче райони, в които електропреносната мрежа не е добре оразмерена и не може да поеме допълнителни консуматори. В тези райони доставяната електроенергия не притежава необходимите параметри и затруднява крайните потребители. Осигуреното улично осветление е недостатъчно. В общината няма изпълнени проекти за енергийна ефективност. Улично осветление, както и отоплителните инсталации в обществените сгради са остарели и са причина за високите експлоатационни разходи.

Въвеждането на цифрови технологии и модернизацията на националната съобщителна система също предполага действия от страна на местните и национални органи в посока осигуряване на

ширококоловен достъп до интернет. На територията на Община Рила няма предприятие, което да работи в сферата на ИТ, но нейното развитие следва да се стимулира. В подкрепа на това се явяват тенденциите в национален мащаб към разширяване на достъпа и подобряване качеството на предлаганите интернет услуги чрез въвеждане на т.нар. „Ширококоловен достъп”. През 2009 г. правителството на страната приема Национална стратегия за развитие на ширококоловения достъп за периода 2010-2013 г. Стратегията ще се реализира поетапно, съобразено с наличния финансов ресурс, насочен за постигане целите, заложен в нея.

SWOT (1) анализ

		СИЛНИ СТРАНИ 		СЛАБОСТИ 		
Вътрешни фактори	№	Описание	Влияние	№	Описание	Влияние
	1	Добро състояние на електропреносната мрежа	Високо (3)	1	Незадоволително състояние на уличната мрежа в селищата	Средно (2)
	2	Добро състояние на околната среда	Високо (3)	2	Незадоволително състояние на водо- снабдителната и канализационната мрежа	Средно (2)
	3			3	Незадоволително състояние на мрежата за достъп до Интернет	Ниско (1)
		ВЪЗМОЖНОСТИ 		ЗАПЛАХИ 		
Външни фактори	№	Описание	Влияние	№	Описание	Влияние
	1	Развитие на транспортната инфраструктура	Високо (3)	1	Увреждане на околната среда	Средно (2)
	2	Развитие на ВиК мрежата	Високо (3)	2	Влошаване на транспортната инфраструктура	Средно (2)
	3	Внедряване на енергоефективни мерки в обществените сгради	Високо (3)	3	Влошаване на ВиК мрежата	Средно (2)
4	Развитие на съвременни информационни системи	Средно (2)	4	Влошаване на социалното благоустрояване на населението на общината	Средно (2)	

1.8 Осигуреност на територията с действащи устройствени планове/схеми

Създаването на актуална устройствена основа (общ устройствен план и подробни устройствени планове) е възможност да се гарантират за сериозен период от време инвестиционните намерения, относно атрактивните терени в урбанизираните територии и извън строителните им граници, осигуряване на необходимото инфраструктурно обезпечаване и запазване на екологичното равновесие в региона. Наличните кадастрални, регулационни и застроителни планове, с които разполага Община Рила са непълни и в недобро състояние. Всички

кадастрални планове и ПРЗ (25) на населените места са морално остарели с оглед на променените социално-икономически условия, собствеността и новите изисквания на ЗУТ (12) и ЗКИР (11) и подзаконовите актове, свързани с тях. Необходимо е да се изработят кадастрални карти по реда на ЗКИР (11) и ПРЗ (25) по реда на ЗУТ (12) за цялата урбанизирана територия на общината.

За населените места в Община Рила, отдел „УТСК” разполага съответно с:

Таблица 4. Осигуреност на територията с действащи устройствени планове/схеми, раздел „Целеви анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила”

Селище	Наличен устройствен план / вид и статут	Заповед за одобряването на актуален устройствен план	Оцифряване
гр. Рила	Одобрен дворищнорегулационен и застроителен план	Заповед № 30/ 22.02.1993 год.	не
с. Смочево	Одобрен дворищнорегулационен и застроителен план	Заповед № 101/ 23.09.1991 год.	не
с. Пастра	Одобрена кадастрална карта и кадастрални регистри неодобрен застроителен план, изготвен 1990 год.	Заповед № РД-18-72/ 08.10.2009 год.	
с. Падала	Частично за населеното място-одобрени кадастрални карти и регистри, изработени по заявления от частни лица одобрена кадастрална карта и регистри за „Вилна зона” на с. Падала.		
н.м. Рилски манастир	Одобрена кадастрална карта и кадастрални регистри одобрен застроителен и регулационен план на Национален исторически и туристически комплекс „Рилски манастир”, ТУП Рилски манастир	Заповед № РД-18-84/ 10.12.2009 год. Заповед № 4253/ 04.08.1976 год.	не
Територията на цялата община	Няма изготвен и одобрен Общ устройствен план		
Обособяване на селищно образувание Картарница	Изработване на специализирана карта за устройствено планиране и ПУП-ПРЗ (29)	Предложение поради наличен инвестиционен интерес	
Разширение на строителните граници на гр. Рила и с. Смочево	Изработване на ПУП-ПРЗ (29)	Предложение поради наличен инвестиционен интерес	

Най-наложително е изработването на кадастрални планове и ПРЗ (25) за територията на с. Пастра и с. Падала. Целесъобразно е и изработването на специализирана карта на проводи и съоръжения на инженерната инфраструктура за всички населени места.

Освен обезпечаването с устройствени планове, за доброто управление на териториалните ресурси, е необходимо да бъде подобро и административното обслужване на населението. Проблем представлява и програмно обезпечаване на отдел „УТСК”, където липсват програмни продукти, цифров модел на кадастъра, а състоянието на картовия материал е лошо. Необходимо е внедряване на програмни продукти за архитектура и градоустройство в отдел „УТСК” в общинска администрация.

SWOT (1) анализ

СИЛНИ СТРАНИ 			СЛАБОСТИ 			
Вътрешни фактори	№	Описание	Влияние	№	Описание	Влияние
	1	Община Рила е привлекателна туристическа дестинация и има красива и богата природа	Високо (3)	1	Незадоволително състояние на кадастралните, регулационните и застроителните планове	Средно (2)
	2	Засилен интерес към пазара на имоти в община Рила	Средно (2)	2	Липса на цифров модел на кадастралните, регулационните и застроителни планове	Средно (2)
	3	Тенденция за нарастване на туристическите потоци	Високо (3)	3		
	4	Тенденция за увеличаване на покупките на рекреационни вилни имоти	Средно (2)	4		
ВЪЗМОЖНОСТИ 			ЗАПЛАХИ 			
Външни фактори	№	Описание	Влияние	№	Описание	Влияние
	1	Развитие и разширяване на гр. Рила	Високо (3)	1	Лошо развитие на урбанизираната територия	Средно (2)
	2	Развитие и разширение на с. Смочево	Високо (3)	2	Липса на ясни правила при бъдещото развитие на територията	Високо (3)
3	Обособяване на нови вилни и рекреационни зони	Средно (2)	3	Загуба на информация заради нетрайните материали на съществуващите устройствени планове	Средно (2)	

1.9 SWOT анализ (обобщен)

Моделът на SWOT (1) анализа е най-популярният аналитичен инструмент за нуждите на стратегическото управление. Името му произтича от първите букви на четирите фактора **S** – Strengths /силни страни/, **W** – Weaknesses /слаби страни/, **O** – Opportunities /възможности/, **T** – Threats /заплахи/. Този метод не зависи от типа и характера на организацията (частни или публични), от нейните цели (търговски или обществени), от мащабите на дейност и не изисква специално поддържана и подробна база от данни. Моделът е концептуално ясен, лесен за използване, „икономичен” и разбираем, което пък го прави предпочитан от различни групи експерти. Неговата цел е максимизиране на лявата част на матрицата (силни страни и външни възможности) и минимизиране на дясната (слаби страни и заплахи) чрез избор на стратегия.

Силните страни представляват съществуващи позитивни фактори (ресурси) на територията, които благоприятстват нейното развитие.

Слабите страни са негативните вътрешни фактори, които възпрепятстват развитието на територията.

Възможности – това са положителните външни фактори, които улесняват вътрешните, териториални, процеси за развитие (възможности за бърз и лесен достъп до финансови ресурси благоприятни възможности за коопериране с научно изследователски организации и др.)

Заплахи - външни фактори с негативно въздействие върху територията (икономическа рецесия, неблагоприятни нормативни регулации и др..)

Към настоящия интегриран план за обновяване на населените места на Община Рила се изготви илюстрирания по-долу SWOT (1) анализ на базата на констатираните изводи от предходните раздели и идентифицирани ключови външни фактори, които биха имали положително или негативно въздействие върху изпълнението на плана. Предложеният анализ беше единодушно приет по време на междинното обсъждане на плана с представителите на местната общност.

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
*„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”*

СИЛНИ СТРАНИ		
№	Описание	Влияние
Вътрешни фактори	1 Природни и антропогенни ресурси	Високо (3)
	2 Чиста околна среда	Високо (3)
	3 Потенциал за развитие на туризма	Високо (3)
	4 Наличие на водни ресурси	Средно (2)
	5	

СЛАБОСТИ		
№	Описание	Влияние
	1 Неблагоприятна демографска картина	Средно (2)
	2 Неосигуреност на територията с устройствени планове и схеми	Средно (2)
	3 Ниско качество на човешките ресурси	Високо (3)
	4 Ниско равнище на доходите	Средно (2)
	5 Незадоволително състояние на техническата инфраструктура	Средно (2)

ВЪЗМОЖНОСТИ		
№	Описание	Влияние
Външни фактори	1 Фондове и програми на ЕС (10) и други	Високо (3)
	2 Публично-частно партньорство	Високо (3)
	3 Пазари условия за производство на биопродукти	Средно (2)
	4 Пазари за развитие на алтернативни форми на туризъм	Средно (2)
	5 Балнеолечение	Средно (2)

ЗАПЛАХИ		
№	Описание	Влияние
	1 Ново административно-териториално устройство	Високо (3)
	2 Международен тероризъм	Ниско (1)
	3 Продължение на международната финансова криза	Високо (3)
	4 Природни бедствия	Средно (2)
	5	

2. Функционално обособяване на зони за въздействие

Определянето на зони за въздействие е изключително важна част от процеса на изготвяне на интегриран план за обновяване на населените места на Община Рила. Те представляват пространственото ниво на интеграция на различните политики, инструменти и планови ресурси за постигане на определените цели на развитие, в нашия случай, на Община Рила.

В уводната част на документа се посочи отсъствието на методически насоки за изготвяне на ИПОРНМ (14). Следователно, за целите на настоящия план се прие логиката и принципните постановки на методическите указания на МРРБ (18) за разработване и прилагане на интегрирани планове за *градско възстановяване и развитие* (ИПГВР) в дефинирането на зони за въздействие като иновативен подход за развитие на Община Рила до 2020 г. Тези постановки се базират на определени критерии за **обособяване на дадена зона от няколко територии със сходни характеристики** (състояние на физическата среда, социална и етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове), които са посочени в указанията на МРРБ (18), докато дефинирането на самите зони следва друга логика, представена по-долу. Не бива да се пренебрегва главният фактор, който определя основните разлики между ИПОРНМ (14) и ИПГВР (13) – това са разликите във функционалните характеристики и пространствения мащаб на териториите, обект на зонирание – в единия случай имаме развитие на един град (ИПГВР (13)), а в другия – развитие на населените места на цяла община (ИПОРНМ (14)).

В указанията на МРРБ (18) се препоръчва обособяването на максимум 3 зони, в зависимост от административния капацитет и потенциала на съответния град за развитие. Зоните за въздействие са обединени в три групи от следните функционални типове:

- 1. Зони с преобладаващ социален характер** – градски територии с преобладаващи жилищни функции, с концентрация на социално–икономически проблеми и лошо състояние на техническата инфраструктура, сградния фонд и жилищната среда като цяло;
- 2. Зони с потенциал за икономическо развитие** – градски територии с преобладаващо предназначение за производствени и други бизнес дейности с функционални характеристики и състояние на техническата инфраструктура, които не удовлетворяват инвестиционното търсене за развитие на съществуващите и на нови икономически дейности;
- 3. Зони на публични функции с висока обществена значимост** – централни градски части, централни пешеходни зони и други зони с налична или възможна концентрация на функции с

публичен характер с висока обществена значимост, зони с преобладаващ брой сгради с административни и обществени функции, както и наличие на сгради - недвижими културни ценности.

В контекста на Община Рила, след направени редица аналитични проучвания, чийто резултати са представени в предходния раздел, и след проведени консултации с общинското ръководство и местната общност, се прие дефинирането на зоните да се осъществи на **стратегическа, секторно ориентирана база** (туризъм, земеделие и т.н.). Този подход гарантира пряка обвързаност на плана с особеностите на местната икономика, като по този начин „се обезпечават” неговата актуалност и адекватност. Също така, той прави дългосрочното интегрирано планиране за обновяване на населените места реалистично, при положение че отсъства актуална устройствена основа в Община Рила. Наличието на пълни и в добро състояние кадастрални, регулационни и застроителни планове, с които разполагат повечето градски центрове в страната, позволяват интегрирането на политики и интервенции да се осъществи на своеобразно „микро” ниво с по-голяма степен на детайлизираност. От друга страна, подобряване качеството на живот в градове с голям брой население (каквото е фокусът на ИПГВР (13)) предполага отраслово ограничени дейности (сектори селско и горско стопанство и преработваща промишленост например не са релевантни), но функционално по-обхватни интервенции (икономика, социално сближаване и др.) поради необходимост от съчетаване на множество фактори в една пространствено ограничена територия. По отношение *броя на зоните* за въздействие, указанията на МРРБ (18) препоръчват обособяването на максимум 3 зони. В Община Рила са налице важни специфики, които оказват влияние върху структурното им обособяване, които в крайна сметка благоприятстват дефинирането на 3 зони. Тези специфики са ниската гъстота на населението на Община Рила (10 човека/км² при средни стойности за страната 69 човека/км²) (вж. Карта 9 и Карта 10 от Приложение 1) и малкия брой населени места (5), които определят групирането на повече от 3 зони за нецелесъобразно, поради липса на достатъчно голямо разнообразие от характеристики. Обратната перспектива – обособяване на по-малко от 3 зони, също не е икономически обосновано. Ако фокусът при обновяване на населените места остане единствено върху развитието на местната икономика (например отрасли „туризъм” и „селско и горско стопанство”, които са ключови за Община Рила) то подобряване средата за живот (т.нар. жилищна функция) би останала в периферията, с което се дискредитира цялата концепция за интегриран подход в планиране на политики и интервенции за устойчиво развитие.

С оглед на всичко описано дотук, се обособиха посочените по-долу три зони за въздействие (вж. Карта № 21 от Приложение 1) като се използва комбинирано деление на територията на секторни и функционални единици. Всяка зона представлява исторически и пространствено обособила се територия с определени устройствени и физически характеристики. Всяка зона има преобладаваща функция, която в определена степен кореспондира с някоя от типовете зони за въздействие в ИПГВР (13) – обитаване, бизнес, обществено обслужване, като единствено зоната със смесени функции обединява сродните „обитаване” и „обществено обслужване”, предвид малкия брой население и обществени сгради.

1. Зона със смесени функции (по-детайлна информация е представена в раздел 2.1)
2. Зона с функции на преимуществено развитие на туризъм (по-детайлна информация е представена в раздел 2.2)
3. Зона с функции на преимуществено развитие на земеделие (по-детайлна информация е представена в раздел 2.3)

С някои малки корекции и прецизиране чрез експертни обсъждания и консултации, това структуриране беше пригодно и използвано за нуждите на ИПОРНМ (14) на Община Рила 2012-2020 г. Макар и трите зони да са секторно и функционално разграничени, те се обединяват под категорично заявената воля на ръководството на общината за недопускане на интервенции, застрашаващи околната среда, независимо от спецификата на дейността (особено такава, свързана с преработваща промишленост) и зоната, в която се планира да се реализира.

2.1 Зона със смесени функции

Зоната със смесени функции обединява две от зоните на ИПГВР (13): 1) с преобладаващ социален характер (жилищни функции) и 2) на публични функции с висока обществена значимост. Обединението е продиктувано от горепосочените фактори: ниска гъстота на населението и малък брой населени места на територията на Община Рила.

Границите на зоната съвпадат с границите на землището на **гр. Рила** (вж. карта № 21 от Приложение 1). Основните критерии при определянето на зоната до голяма степен съвпаднаха с изискването за налични минимум 3 (отбелязани в шрифт *italic*) такива от списъка с критерии на МРРБ (18), а именно:

- ⇒ Преобладаваща част от сградния фонд са сгради с административни и обществени функции;
- ⇒ Концентрация на обществено значимо културно историческо наследство (добавен външен критерий)⁵
- ⇒ Липсващи или лошо състояние на съществуващи системи на техническата инфраструктура, улични, тротоарни и алейни настилки;
- ⇒ Липсващи или недостатъчно развити елементи на МОПТ (17) (редовни маршрутни линии и свързаната с тях инфраструктура);
- ⇒ Неизградени, неблагоустроени, необзаведени, или в лошо състояние елементи на градската жизнена среда (озеленени площи за широко обществено ползване, зони за отдих, улично и алейно осветление);
- ⇒ Ниска степен на енергийна ефективност на сградния фонд;
- ⇒ Среда с нарушени екологични параметри.

Друг съществен критерий в обособяването на гр. Рила в зона със смесени функции се отнася до обстоятелството, че градът освен общински център, отдавна функционира като естествено обособена зона, на чиято територия се извършва комплекс от икономически дейности (търговски, търговско-промишлени, земеделски и др.), съчетани с предоставянето на разнообразни услуги (туристически, административни и др.).

Водещата цел при дефинирането на тази зона е стремежът да се осигури атрактивна жизнена и бизнес среда, която ще е в състояние да привлече външни инвестиции и човешки ресурси. За целта се препоръчва:

- разширение на строителните граници на тази част от землището на града, върху която са разположени неизползваеми и изоставени земеделски земи;
- обезпечаване развитието на Община Рила с проекти за разработване на кадастрални, регулационни и застроителни планове и схеми;
- проектни инициативи в сферата на инфраструктурата (по-детайлно представени в Приложение 2: Бюджет и Програма за реализация на интегрирания план);

⁵ От 37 архитектурно – строителни паметници на културата от епохата на Възраждането, които се намират на територията на община Рила - 27 са в архитектурен комплекс “Бабинска махала”, гр. Рила

- проектни инициативи в сферата на туризма и земеделието (по-детайлно представени в Приложение 2: Бюджет и Програма за реализация на интегрирания план).

Индикативният бюджет за реализирането на инициативи в зоната със смесени функции до 2020 г. е в размер на 144 721 000 лв. (*Забележка: Индикативният бюджет по зони за въздействие е формиран на база отделните инвестиционни проекти. Поради наличие на проекти, които обхващат повече от една зона за въздействие, е възможно да има известни отклонения в крайната бюджетна сума, приложима за дадената зона*). В тази стойност са включени проекти, чието целево изпълнение е планирано в други зони, но тези инициативи биха имали частична реализация или ефект в „Зона със смесени функции”. По този начин се осигурява интегрирания подход в местното планиране.

2.2 Зона с функции за преимуществено развитие на туризъм

Обособяването на зоната частично кореспондира с изискването за наличие на зона за икономическо развитие, съгласно методическите указания за изготвяне на ИПГВР (13). Раздели 1.5 и 3.3 от настоящия план анализират и подчертават огромния потенциал и роля на туризма за развитието на общината. Следователно, целта на обособяването на зоната е да се планира и реализира целенасочена подкрепа за развитие на сектора на територията и превръщането му в структуроопределящ отрасъл на местно ниво.

Основните критерии, част от които се базират на указанията за изготвяне на ИПГВР (13), използвани при дефинирането на зона „Туризъм” са:

- концентрация на икономически дейности и наличие на инвестиционен интерес;
- наличие на техническа инфраструктура, нуждаеща се от обновяване, както и необходимост от изграждане на довеждаща техническа инфраструктура;
- среда с атрактивни екологични параметри;
- културно-религиозен обект от национално значение с вече изграден туристически профил;
- наличие на свободни (неусвоени или изоставени) терени в границите на зоната с потенциал за развиване на туристическа дейност.

С цел избягване на повторемостта, в настоящия раздел няма да се извърши преглед на потенциала на територията на Община Рила за подобряване на туристическото обслужване, тъй като същият е изчерпателно анализиран в раздели 1.6 и 3.3.

Територията на зоната обхваща землищата на с. Пастра, с. Падала, н.м „Рилски манастир” и частта от землището на гр. Рила, която е покрита с горски фонд (вж. карта № 21 от Приложение 1). По време на обществените и експертни консултации всички участници единодушно посочиха тези населени места и землищата към тях като местностите с най-голям туристически потенциал и със съществуващ интерес за туристически инвестиции. В приложение 2 са представени идейни проекти за реализация в зона „Туризъм”, като планираните инвестиции възлизат на 105 611 000 лв. обща индикативна стойност. *(Забележка: Индикативният бюджет по зони за въздействие е формиран на база отделните инвестиционни проекти. Поради наличие на проекти, които обхващат повече от една зона за въздействие, е възможно да има известни отклонения в крайната бюджетна сума, приложима за дадената зона).* В тази стойност са включени проекти, чието целево изпълнение е планирано в други зони, но тези инициативи биха имали частична реализация или ефект в зона „Туризъм”. По този начин се осигурява интегрирания подход в местното планиране.

2.3 Зона с функции за преимуществено развитие на земеделие

Обособяването на зона „Земеделие” следва аналогичен подход, използван при дефинирането на зона „Туризъм”. Територията притежава немалък потенциал (физико-географски и икономически) за развитие на определени подотрасли на селското стопанство (за целта вж. раздел 3.4).

Територията на зоната обхваща землището на с. Смочево и част от землището на гр. Рила, върху което са разположени земеделски земи (вж. карта № 21 от Приложение 1). Обособяването на зона „Земеделие” означава, че на територията на населените места и техните землища, включени в нея, няма да се допускат интервенции, които не са със селскостопански обхват и цели.

От представената по-долу таблица е видно, че Община Рила разполага с най-много земеделска земя в землищата на гр. Рила и с. Смочево. Резултати от целевия анализ (раздел 1.4) и стратегическото планиране за развитие на сектора на територията на общината (раздел 3.4)

разкриват наличие на редица подходящи ресурси за целенасочена подкрепа за развитие на отрасъла, като се подчертава потенциалът на територията за специализация в сферата на биологичното земеделие.

Таблица 5: Разпределение на земеделската земя – собственост на Община Рила по начин на трайно ползване, раздел „Функционално обособяване на зони за въздействие”

<i>Землище</i>	<i>Ниви, зеленчуков и култури и посевна площ</i>	<i>Ливади (дка)</i>	<i>Пасище, мера (дка)</i>	<i>Пасище с храсти</i>	<i>Лозя</i>	<i>Овощн и градини</i>	<i>Изоставе ни трайни насаждения</i>
1	2	3	4	5	6	7	8
гр.Рила	3661.086	1320.524	6435.258	3.334	96.454	25.443	150.603
с. Смочево	1214.912	768.042	5273.363	58.222	394.798	29.243	
с. Падала	30.973	510.464	465.125	324.563			
с. Пастра	0.704	251.259	543.956	206.806			
Общо за общината	4907.675	2850.289	12717.702	592.925	491.252	54.686	150.603

Един от основните изводи от извършените аналитични и стратегически оценки очертава възможностите за развитието на широк спектър от земеделски дейности, които почвено-климатичните особености на Община Рила обезпечават. Високите части на гр. Рила, с. Падала, с. Пастра и н.м. „Рилски манастир” са подходящи за развитие на високопланинско животновъдство. Съществуващото ловно поле в местността „Череша” може да се видоизмени като се създаде ново, включващо териториите на с. Пастра и с. Падала. В обособената зона няма регистрирани замърсители, урбанизацията е в ниска степен и има незаети обработваеми площи. Всичко това създава предпоставки аграрният сектор на територията на зоната да се превърне във водещ отрасъл и сигурен източник на доходи за населението. Въпреки това доходите на земеделските стопани изостават значително в сравнение с тези от другите сфери на стопанска дейност в Община Рила, което води до намаляване на мотивацията за пълноценно трудово ангажиране в аграрния сектор.

Слабата предприемаческа активност в аграрния сектор, недостигът на свободни финансови ресурси и необезпечеността с квалифицирани кадри води до намаляване на диверсификацията на селскостопанските производства като цяло. Ето защо е необходимо е да се търсят форми за стимулиране на аграрното предприемачество за създаване на малки ферми от фамилен тип, отглеждащи култури, които намират добра реализация на пазара и осигуряват висок доход от

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
*„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”*

декар (респ. кг. реализирана животинска продукция). Една от тези форми е развитието на биоземеделieto и предвид очертаната рамка на състоянието на аграрното стопанство на територията на зоната, тази ниша се явява основна екологосъобразна и модерна алтернатива.

Съчетаването на предстоящите положителни ефекти от изграждането на ПСОВ (27), канализация за отпадни води и дъждовна канализация в с. Смочево с мерки за специализация на територията в сферата на екологично чистото земеделие категорично изключва интервенции в тази зона от промишлено-индустриален и друг стопански характер, които биха имали негативен ефект върху състоянието на почвата.

В програмата за реализация на плана са представени идейни проекти за целенасочена подкрепа за развитие на зона „Земеделие”, чиято обща индикативна стойност възлиза на близо 5 000 000 лв., като са бюджетирани единствено инициативи с преобладаващо или частично общинско участие. Проекти на частни предприемачи не са включени в настоящия интегриран план, но са взети под внимание при планиране на стратегическото развитие на сектора на територията на общината (раздел 3.4).

3. Стратегия за интегрирано обновяване и развитие на населените места в Община Рила за периода 2012-2020 г.

3.1 Визия, приоритети, цели и направления за развитие

В резултат на извършения целеви анализ на територията на Община Рила, обособяването на зоните за въздействие, проведените обществени обсъждания, интервюта, формални и неформални срещи с представители на местната власт, бизнеса, неправителствения сектор и граждани, се формулира и съгласува следната стратегическа рамка на интегрирания план за обновяване на населените места на Община Рила за периода 2012-2020 г:

ВИЗИЯ

РИЛА – ЗЕЛЕНА ОБЩИНА

Приоритет 1: Еко и зелено развитие

Приоритет 2: Културно-историческо и духовно развитие

Целта на дефинираните приоритети е да акцентира върху най-значимите ресурси, обособявайки ги като предимства/преимущества на територията, които следва да съпътстват всяка интервенция в Община Рила, независимо от нейния тематичен и секторен обхват. Тоест, грижата към околната среда и към културно-историческото и духовно наследство стават ценности на общината и проект, който крие риск към някоя от двете емблеми, автоматично губи институционална и гражданска подкрепа.

Обща цел на развитие на територията 2011-2020 г.

Обновяване на населените места и развитие на територията на Община Рила

Специфична цел 1: Подобряване на средата за живот и бизнес

Специфична цел 2: Повишаване равнището на доходите на населението

Специфична цел 3: Подобряване качеството на човешките ресурси

Постигането на целите се подкрепя от реализацията на конкретни проекти (остойностено предложение за идейни такива е направено в Приложение 2), разпределени в отделни

тематични и секторни направления съобразно налични ресурси и потенциал за развитие. Разпределението се прави с оглед постигане на по-осезаеми резултати и интегриран ефект в изграждането на една по-привлекателна, безопасна, устойчива и с високо екологично качество цялостна среда за живот, труд и бизнес в Община Рила.

3.1 Направление „Селищна мрежа”

Управлението на териториалните ресурси в селищата следва да бъде подобро и обезпечено със съответните устройствени планове. По-доброто управление на териториалните ресурси от своя страна би довело до по-големи възможности за привличане на инвестиции.

При разширяването на строителните граници на селищата и обособяването на нови зони за обитаване (вилни и др.) ще бъде крайно необходимо изработването на нови инвестиционни проекти за допълнително изграждане на уличната мрежа и обвързването ѝ с тази на изградената селищна улична мрежа, водоснабдяване и канализация.

Поради засиления интерес като туристическа дестинация на „Рилския Манастир“, развитието, красотата и богатата природата на Община Рила, през последните години се забелязва интерес към пазара на имоти от външни купувачи за общината. За да може да се прекрати безразборното застрояване и разполагане на множеството нови вили, е необходимо *обособяване на новоизградено вилно застрояване/нови вилно-жилищни комплекси* в зоната за въздействие „Зона със смесени функции“. В обхвата на зоната попадат територии в непосредствена близост до гр. Рила в посока към гр. Кочериново и към с. Пастра, до с. Смочево в посока към гр. Рила и към главен път Е79, както и местността „Картарница“. Целесъобразно е разширение на гр. Рила в посока местностите „Настрадаин ходжа“, „Манастирско“, „Цръквеното“ и „Света вода“ с 5 до 10 ха, както и разширение на с. Смочево в посока към местностите „Чифлико“, „Бивольо“, „Говедарнико“ и „Милатково“ с 5 до 10 ха. Разширението на урбанизираната зона в местност „Картарница“ е около 10 ха. За обезпечаването на всички имоти, попадащи в съответната зона, е нужно изработването на нови устройствени планове за районите на разширението и изграждане на съвременна техническа и транспортна инфраструктура до и в зоните.

Инициативи в посока разширяване на мрежата от селищни образувания може на пръв поглед да изглеждат нецелесъобразни за територия с население около 3000 души. Необходимо е да се отчете наличието на обективен фактор от физикогеографска гледна точка, който по естествен

начин предотвратява прекомерното застрояване на територията – това е планинския релеф, който заема 52% от територията на общината. В Община Рила обаче се регистрира все по-убедителна тенденция и интерес към трайно/сезонно заселване на нейна територия. Най-голямото преимущество на общината в посока превръщането ѝ в предпочитано място за живеене (тук особено се има предвид близостта ѝ с Благоевград) е, че на територията отсъства промишлено производство, замърсяващо околната среда, и недопускането на такова е ясно изразена визия и политика на местната управа за бъдещо екологосъобразно развитие на общината. Ако до преди години ритъмът и възможностите на града са формирали неговата атрактивност като предпочитано място за живот, то днес същите се превръщат в причина за все по-желано бягство от него. Извънурбанизираната, еко среда, става мечтана дестинация за заселване в отговор на нарастващата осъзнатост за полезността от спокоен и щадящ околната среда начин на живот. В ход със световните тенденции, които от няколко години се регистрират и на национално ниво, тенденции за заселване в извънурбанизирани територии са изявените през последните години редица намерения на външни инвеститори за изграждане на жилищни сгради, вкл. такива за обществено обслужване, туристически бази, паркинги и др. на територията на Община Рила. Това е показател за инвестиционна активност, чиято институционална подкрепа на местно ниво следва да бъде насочена към осигуряване на базисните условия за нейната реализация – площи, инфраструктура, облекчен местен регулаторен режим и др.

Националното законодателство, в лицето на Закона за административно-териториалното устройство на Република България, регламентира реда за създаване на населени места и селищни образувания. Отговорът на местната власт на потребността от обособяване на ново пространство за жилищни и битови нужди би могъл да се търси в категорията „селищно образувание”. Законът диференцира понятията „населено място” и „селищно образувание”. Последното „*е разположено на територията на едно или повече населени места и няма самостоятелно землище*” (чл. 22). Условието за създаване на ново селищно образувание са (чл. 24):

1. необходимост от задоволяване на възникнали курортни или промишлени нужди с местно или национално значение;
2. наличие на устройствен план или определени строителни граници на селищното образувание

Редът за създаване на ново селищно образувание е (чл.25):

1. за селищните образувания с местно значение - с решение на Общинския съвет по предложение на кмета на общината;
2. за селищните образувания с национално значение - с решение на Министерския съвет след съгласуване със съответния общински съвет;
3. решенията по т. 1 и 2 влизат в сила след обнародването им в „Държавен вестник”.

Вилните зони, които биха могли да се обособят на територията на общината, попадат в категорията „селищно образувание с местно значение”, чието решение за неговото образувание остава в прерогативите единствено на местната власт.

3.2 Направление „Инфраструктура”

Основните проблеми, очертани в целевия анализ на социално-икономическото състояние на Община Рила (т. 1.7 Техническа инфраструктура по-горе), определят и приоритетите за развитие в направление „Инфраструктура”. Незадоволителното състояние на транспортната инфраструктура в Община Рила определя необходимостта от реконструкция и рехабилитация на *пътищата и уличната мрежа* в селищата на общината. *Електропреносната мрежа* на територията на Община Рила е добре развита и в добро състояние. Необходимо е доизграждането и модернизацията на уличното осветление и подобряване енергийната ефективност на обществените сгради. Незадоволителното състояние на *водоснабдителната и канализационната мрежа* в Община Рила определя необходимостта от изграждането на пречиствателни станции за питейна вода и канализационна мрежа на територията на общината, както и реконструкция на голяма част от водопреносната мрежа. Запазването, реконструирането и поддържането на съществуващите напоителни системи ще създаде предпоставки за по-продуктивно и ефективно земеделие в общината.

Публичните пространства в Община Рила са застъпени от площад „Възраждане“ (гр. Рила), площадите на останалите населени места, както и околните пространства на общинските административни и културни сгради. Към 2012 г. се изпълнява проект за реновиране на централната градска част и подмяна на околните тротоарни настилки на главните административни сгради в гр. Рила. В града липсва парково пространство, но е налице важен фактор - преминаването на р. „Рилска”. В следващите години е възможно да бъде изграден крайречен парк, за нуждите на населението и гостуващите на територията на общината, както и

да бъде облагородена цялата зелена система и рамките на общината. Към 2012 г. на територията на гр. Рила не съществува пазар. Бъдещото изграждане на съответното съоръжение ще допринесе за по-доброто обслужване и подобряване на социализацията между населението на общината. Обзавеждането на публичните пространства е недостатъчно. Необходимо е допълнително поставяне на кошове, пейки, чешми и др.

Съществуващите детски площадки са крайно недостатъчни за задоволяване нуждите на населението. Необходимо е изграждане на допълнителни в гр. Рила и в останалите населени места на територията на общината. Градът е разположен на ключово място по пътя към световно известна туристическа дестинация. Това е предпоставка за увеличаване на велосипедното движение, което е факт на европейско ниво сред туристите. В следващите години е необходимо изграждане на велосипедни алеи на територията на общината с цел улесняване на движението. За добрия облик на общината е добре да бъдат обособени и изградени различни зелени зони и площи във всички населени места – публични градини за отдих и спорт, детски съоръжения и площадки. Необходимо е изграждането на нови спортни площадки за всички възрасти, които да бъдат използвани свободно. Препоръчително е да бъдат за различни видове спорт, за да може да заинтригуват максимален брой от населението. Необходимо е изграждане на спортни съоръжения и за хора с различен вид увреждания, за да се спомогне тяхното физическо развитие и по-добрата социализация. На цялата територия на общината е необходимо възстановяване и допълване на отделни благоустройствени елементи – стълбища, рампи, пътеки с цел осигуряване на достъпна среда за всички жители и посетители, като най-спешно следва да се осигурят равни възможности за физически достъп до обществените сгради на територията на селищата в общината.

Като цяло материално-техническата база на *социалната инфраструктура* е в незадоволително състояние, което налага необходимостта от инвестиции за подобряването ѝ.

Списък на идейни проекти с потенциал за развитие в периода 2012 – 2020 г.:

Ремонт, модернизиране и въвеждане на енергийно – ефективни мерки в ОУ (33), до 2016 г.

Ремонт, модернизиране и въвеждане на енергийно – ефективни мерки в ОДЗ (22), до 2016 г.

Ремонт, модернизиране и въвеждане на енергийно – ефективни мерки в общински сгради, до 2016 г.

Доразвиване на социалната инфраструктура на територията на община Рила, до 2020 г.

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
*„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”*

Развитие на спортната инфраструктура в Община Рила, чрез изграждане на спортни съоръжения за хора в неравностойно положение, до 2020 г.

Реконструкция и модернизация местата за отдих и спортните съоръжения на територията на Община Рила, до 2020 г.

Развитие на публичните пространства (зелената система) в Община Рила. Изграждане на крайречен парк с детски зони, до 2020

Развитие на публичните пространства в Община Рила. Изграждане на пазар за нуждите на населението, до 2014 г.

Реконструкция, модернизация и въвеждане на мерки за енергийна ефективност в читалищата на територията на Община Рила, до 2016

Изграждане на посетителски център между гр. Рила и н.м. Рилски Манастир, до 2018 г.

Реставрация и подобряване на състоянието на обектите представляващи културно историческо наследство на територията на общината, до 2020 г.

Доразвиване на мрежа от туристически информационни центрове на цялата територия на общината, до 2014 г.

Рехабилитация и обновяване на вътрешна улична мрежа на гр. Рила, до 2016 г.

Рехабилитация и обновяване на вътрешна улична мрежа на с. Пастра, до 2020 г.

Рехабилитация и обновяване на вътрешна улична мрежа на с. Падала, до 2020 г.

Рехабилитация и обновяване на вътрешна улична мрежа на с. Смочево, до 2020 г.

Рехабилитация на общинска пътна мрежа, до 2020 г.

Рехабилитация и реконструкция на водопреносната мрежа в с. Пастра, до 2020 г.

Рехабилитация и реконструкция на водопреносната мрежа в с. Падала, до 2020 г.

Рехабилитация и реконструкция на водопреносната мрежа в с. Смочево, до 2020 г.

Изграждане, реконструкция и рехабилитация на вътрешна канализационна мрежа в населените места в Община Рила, до 2020 г.

Изграждане на модулни пречиствателни съоръжения за отпадни води в селата Пастра, Падала и н.м. Рилски манастир, до 2020 г.

Рехабилитация на напоителни системи, до 2020 г.

3.3 Направление „Туризм”

Като социално-икономическо явление от 20-ти век, през последните десетилетия туризмът се превърна в един от най-бързоразвиващите се сектори в световната икономика. Изследване на Световния съвет за туризъм и пътувания (http://www.wttc.org/site_media/uploads/downloads/traveltourism2011.pdf) дава нова оценка на приноса на туризма. Проучването, проведено от Oxford Economics показва, че директният принос на сектора към световния БВП (2) в размер на 2 трилиона щатски долара (2,8%) надхвърля двукратно този на автомобилостроенето и е с почти една трета по-висок от този на световната химическа индустрия. Туризмът генерира приблизително същия БВП (2), който генерират секторите образование и комуникации и около половината на същия, генериран от Световната банкова индустрия и финансови услуги. Към настоящия момент ситуацията се характеризира с 935 млн. пристигания в световен мащаб, като се отчита по-слаб ръст на утвърдените дестинации и по-бързи темпове при развиващите се. Конкурентоспособността на екзотичните, развиващите се дестинации, са дължи на факта, че са непознати, запазили миналото такова каквото е било и туристът е привлечен от факта, че може да види нещо, което никой друг до сега не е виждал. Според проучване на European Travel Monitor все по-голямо значение ще има културният туризъм, най-вече за Европа. Скоро (август 2012) в една от най-посещаваните социални мрежи бе зададен въпросът: „Travel is ...?” Отговорите (над 100) бяха много различни, но имаше и такива, които се повтарят, като: любов, откриване, живот, дъх, памет, свобода, магия, желание, надежда, религия, енигма, знание, бягство, страст, кислород, щастие, всичко ...

Община Рила притежава предпоставки за присъединяване и към двете тенденции в развитието на туризма – наличие на обект с утвърден туристически профил (Рилският манастир) и наличие на недостатъчно изследвано антропологично наследство с потенциал за увеличаване на туристическата привлекателност на общината.

Друга тенденция в полза на интерпретацията и социализацията на културно-историческото наследство в общината е намаляването дела на приходите от морски туризъм в страната за сметка на други форми. По данни на Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма 2009-2013 г., от 2008 година насам съотношението расте в полза на алтернативните форми (от 30% през 2008 г. до 35% за 2010 г., като прогнозите до 2013 г. са за 42% дял).

Също така, от водещо значение е спецификата на средата, в която се поражда потребността за отдих и рекреация. Тези фактори въздействат при вземането на решение за предприемане на туристическо пътуване, но до голяма степен определят неговия характер и структурата на упражняваните рекреационни дейности по време на самото пътуване. Познавайки особеностите на средата с генетични условия, в която пребивават туристите, имаме възможност да съставим адекватни прогнози и да привлечем желаните национални и чуждестранни посетители. При съвременните условия платежоспособността, видът и обемът на туристическото търсене по социални групи стават разнопосочни величини и играят важна роля при вземане на решения от туристическото предлагане.

По-долу са представени 2 ключови фактори, които следва да се вземат под внимание при профилиране на целеви групи туристи:

1) демографски – тенденцията за застаряване на населението е показателна за целия свят. В отговор на това е необходим комплект от услуги и маркетингови дейности за привличане на възрастни туристи, още повече че те са и потенциалната преобладаваща целева група за реализация на интервенциите от зоната за въздействие, отнасяща се до изграждане на селищни образувания. Световна е и тенденцията за трайно и сезонно заселване в извън урбанизирани територии сред съхранена и чиста околна среда. Националната стратегия по миграция и интеграция 2008-2015 г. също отчита този процес и планира инициативи в тази посока. Като проекция на тези специфични миграционни практики и съобразно подходящите местни ресурси в настоящия интегриран план е базирана концепцията за обособяване на нови селищни образувания на територията на общината, която е по-детайлно представена в раздел „Зони за въздействие”. Не са редки и организираните международни пътувания с групи от възрастно население. Например, испанското правителство субсидира специална програма, която се казва Europe Senior Tourism Program (Европейски туризъм за възрастни <http://www.europesenior tourism.eu/en/index.html>). Нейна целева група е набиращата все по-голяма популярност социална група от активни и обичащи забавленията хора от възрастовата

категория на 50- и 60-годишните, наименована МАПИТА. Понятието „мапи“ (на англ. mapy) е съкращение, идващо от английското „mature, affluent, pioneering people” (в превод: зрели, благоденстващи, иновативно настроени хора).

2) работно време, годишен отпуск, официални празници – от изследване на Европейското бюро за наблюдение на трудовите отношения става ясно, че нашият основен пазар, генериращ туристически контингент, разполага с повече време за почивка. Страните членки на ЕС (10) имат приблизително еднакво равнище на *работното време* (Германия: 37,8 часа, Великобритания: 37,4 часа). Изключение правят Полша с 43 часа и Гърция – 42,4 часа, което пък от своя страна допринася за повече нужда от релаксация. Затова те повече биха наблегнали на по-дълъг престой, особено поляците, за които разстоянието е по-дълго.

По отношение на полагаемия *платен годишен отпуск* ситуацията е сходна до тази на страната ни - 20 дни платен отпуск за повечето страни, изключение прави единствено Германия с 29 дни – значително по-високо от нашето свободно време. Също така в Полша има опция за 26 дни след натрупването на 10 години трудов стаж. Както видяхме по-напред, те имат и една от най-дългите работни седмици. Затова имайки предвид горепосочените фактори би било подходящо да се отдели необходимото внимание на тази целева група.

Броят на *официалните празници* в тези страни гравитира около 10 дни. Германия отново се отличава с най-висока цифра - 13, най-малко са в Великобритания – 9 (но имат още 4 допълнителни в отделни региони). Обединени с уикендите, тези празници биват предпоставка за множество краткотрайни пътувания. Както е известно, глобална тенденция е годишният отпуск да се ползва на порции, с по-кратки и по-чести пътувания.

Промененото туристическото търсене се отразява и в съответното предлагане. За да запази и разшири своето присъствие на пазара, туристическото предлагане се насочва към *предлагането на нови, разнообразни, специализирани услуги и стоки, към подобряване на връзката с крайния потребител, към усъвършенстване на вътрешното взаимодействие между различните участници във формирането на цялостния туристически продукт.*

Друга наблюдавана тенденция е свързана с *предоставянето на все повече туристически стоки и услуги, които акцентират върху личните предпочитания на туристите.* Особено внимание се обръща на т. нар. природо-щадящи продукти, продиктувано от все по-силното обществено мнение за защита на природата и срещу ниско екологичните продукти.

Индивидуализацията на пътуванията и разнообразяването на туристическото предлагане водят и до *налагането на нов начин на комуникация между продавач и клиент*. **Новите информационни технологии** освен информация, резервация и продажби, осигуряват и възможности за заплащане по безкасов начин. Компютърният туристически справочник вероятно ще играе ролята на туристически агент и директно ще осъществява продажбата на комплексен туристически продукт. Друг примерен компонент на съвременните технологии в туристическия сектор е изграждането на модерна система от указателни и информационни табели, разработени на базата на технологии като 3D, т.нар. съспенс (състояние на очакване за нещо, което предстои да се случи/види, тоест знаци с провокативно и двусмислено съдържание и указание) и други нетрадиционни похвати (например проекта *Walk -Your City*) <http://walk-yourcity.com/>), имащи за цел да провокират любопитство и желание за тяхното последване. Всички те е необходимо да се интегрират в хомогенен и свързан проект, който да подпомага ориентирането на туриста, но също така и да стимулират неговото внимание и любопитство. Наблягайки на иновацията е възможно да се създадат многообразни информативни маршрути и обозначителни системи, динамични и интерактивни, чрез които посетителят да получава най-новата информация, резервира и дори закупува билети за други услуги, да бъде стимулиран чрез предложения и специални промоции. Допълнителни примери за такива технологии са: виртуален каталог (създаване и архивиране на мултимедийна информация), географски информационни системи (ГИС), телематични технологии, базирани на интернет платформи.

Друга налагаща се тенденция в световния туризъм е обособяването на тематични туристически продукти с определена концепция и история, които разграничават територията от множеството предлагани сходни продукти, особено за чуждестранния турист. Един от най-често дискутираните, по време на срещите с общинска администрация и местната общност, идейни проекти за разработването на такъв иновативен интегриран туристически продукт на територията на Община Рила е създаването на търговско-развлекателен туристически комплекс с посетителски център. Визията за основния контингент услуги и атракции, които комплексът ще предоставя, включва следните примерни компоненти:

- Възстановка (под формата както на постановки, така и на прожекции) на житейския път на Св. Иван Рилски, вкл. неговите чудеса, чрез съвременни мултимедийни и аудиовизуални техники в специално изграден за целта амфитеатър;

- Изграждане на детски и зоокът, както и минижелезница с ретролокомотиви за панорамна обиколка в района на туристическия комплекс, съчетана например с образователни уроци в сферата на природното и антропогенно наследство на територията на принципа „hop on and hop off” (качи се и слез, когато поискаш);
- Изграждане на щандове/работилници за изработване на и търговия със занаятчийски произведения и продукти от местната кухня, обединени под обща местна търговска марка;
- Изграждане на две лифтови съоръжения, превозващи туристи в района, за които разходките пеша в екстремни условия (високи наклони, скалисти местности и др.) са по-скоро отблъскващ, отколкото притегателен фактор за вземане на решение за посещение, особено когато става въпрос за възрастни туристи;
- По икономически и екологични причини не се препоръчва изграждане на ски писта/и към коментирания комплекс, като средство за борба със сезонността на туризма;

В допълнение, може да се търси реализация и на следните идейни проекти, свързани с развитието на туризма в Община Рила:

- Превръщане на възрожденски квартал „Бабинска махала” в акцент от поклоннически път „Св. Иван Рилски“ – създаване на стаи за поклонници, частичен и пълен пансион;
- Създаване на градски исторически музей „Спортела – град Рила“ с отдели Античност, Средновековие, Възраждане, Трето българско царство, съвремие с етнографска експозиция, зала за временни изложби и конферентна зала;
- Благоустрояване около Метох „Орлица“ на общинска земя с цел изграждане на паркинг, охрана, заслон за поклонници и регистрация;
- Организиране на заслони за поклонници по долината на р. „Рилска”, обезопасяване и поддържане на поклонническия път през всички сезони за индивидуални и групови пешеходци по трасето на теснолинейката, организиране на санитарен контрол. Маркиране на поклонническия път с лого на идеята за духовно пречистване на следовниците на Светеца за възвръщане към духовните корени на българската народност, морал и безмерната обич към българската природа, родолюбие и човеколюбие;
- Страноприемница на поклонническия път „Св. Иван Рилски“ – духовен покровител на българите, изградена на общинска земя с паркинг за коли и автобуси, приемно фоайе с

рецепция – регистратура, магазин за сувенири, конферентна зала с културно информационни бюро и интернет клуб, с достъпна среда за инвалиди, дегустационна винарна с винарска изба, с експозиция „История на винопроизводството“ и енотека на маркови вина от лозарските масиви по долината на река Струма, леглова база и ресторант-градина с етнографска експозиция.

Разбира се всичко това формира една амбициозна стратегия и проекти, чиито очаквания за изпълнение се разпростират върху по-дългосрочен времеви хоризонт и на няколко фази и етапа.

Друг възможен туристически тематичен продукт, характерен за територията на Община Рила, може да носи наименованието „По пътя на Св. Иван Рилски”, обединявайки съществуващите маршрути (<http://www.parkrilski-manastir.com/routes.php>) и включвайки нови такива. Като пример може да се даде реализирането на два поклоннически маршрута. Първият проследява жизнения цикъл и духовното просветление – от село Скрино, родното място на Светеца, долината на древната река Струма и нейните Свети места, от Пернишката крепост до подстъпите на величествената Рила планина – долината на „Рилска” река и плодородното поле на древния град Спортела – днешния град Рила, през „Бабинска махала”, исполинът – скала „Кръста“, метох „Орлица“ със средновековната църква „Св. Св. Петър и Павел“, „Рилски манастир“, Пещерата-убежище – край на жизнения път и начало на една света отдаденост. Вторият поклоннически път следва част от маршрута на всенародно преклонение на мощите на Св. Иван Рилски – от ротонда „Св. Георги“ в двора на Президентството в историческия център на София, село Бистрица, село Железница, село Алино и Алинския манастир, село Белчин – средновековната църква „Св. Петка Българска“, късноантичната и средновековна крепост „Цари Мали Град“ и християнския култов ансамбъл „Св. Спас“ над село Белчин, град Самоков и неговите свети места, село Говедарци и планинския преход към Самоковската порта на Рилския манастир. Нов маршрут е и старият поклоннически път (Бели път), по който са пренесени мощите на Св. Иван Рилски, който започва от Дупница, минава през горната част на с. Смочево и стига до Рилския манастир. Открай време този сакрален път се счита за силно енергийно място в полите на западния склон на Рила планина. Група орнитолози са го изследвали, които все още нямат обяснение защо тази своеобразна небесна магистрала служи за прелетна дестинация на птиците. Преди няколко години Община Дупница приключва проекта „Планините си подават ръце”, финансиран по програма ФАР (36) ТГС (34) България-Македония, в рамките на който този маршрут се обособява като екопътека, но до границата с Община Рила.

Споменатите фактори и глобални тенденции в развитието на туризма следва да формират базата за създаване на полиструктурен и разнообразен характер на туристическото предлагане на територията на Община Рила. Общината притежава завиден потенциал в това направление, което се потвърждава и от посочените в стратегическия план за развитието на културния туризъм в страната най-ценени от туристите възможности, предлагани от различните видове туристически обекти:

- 1) *Възстановяване на психическото и физическото здраве под въздействието на природните красоти, на автентичната атмосфера на градската среда в малките населени пунктове, на опознаването на разнообразни и интересни места.* Наред с многообразните природни ресурси и Рилския манастир, на територията са разположени атрактивни местности (Кръста, Пещерен параклис, Жабокрек, Елешница, възрожденския квартал „Бабинска махала” в гр. Рила, множество туристически пътеки и др.);
- 2) *Създаването положителни емоции, трупане на опит и извършване на непривични дейности (особено в селския туризъм), гостоприемното и приятелско отношение на местните жители.* На няколко пъти в настоящия документ се подчерта наличието на ресурси за развитие на еко и хоби туризъм, и други форми на немасов туризъм;
- 3) *Удоволствието да се наблюдават уникални животински и растителни видове и да се разглеждат исторически обекти, които са свидетели на важни събития. Хората винаги са се стремели да се учат от природата и от историята и изпитват задоволство от съзнанието, че удовлетворяват този си стремеж.* Налице са отлични условия за развитие на придобиващия все по-голяма популярност орнитологичен туризъм.

В средно- и дългосрочен планов хоризонт до 2018-2020 г. главната или стратегическа цел за развитие на туризма на територията на Община Рила, е този сектор да се превърне в структуроопределящ икономически отрасъл на общината, едновременно с развитие на свързаните с него други местни социално-икономически и комуникационни сфери. Постигането на този резултат в средно- и дългосрочен план се свързва на практика най-вече с постигането на няколко подцели, както следва:

- *поддържане и поетапно, координирано с пазарните тенденции, разширяване на обема и гамата от предлагани основни и допълнителни/специализирани туристически видове услуги с акцент на традиционни дейности като настаняване, хранене и транспортиране на туристите в зоните за въздействие с най-висок туристически потенциал;*

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
*„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”*

- създаване на предпоставки и възможности за привличане на нови инвестиции за подобряване изграждането на нова техническа и туристическа инфраструктура;
- създаване на проектни възможности за инвестиране и за ПЧП (30) инициативи за ново аранжиране, на базата на нови технологични и продуктови решения на наличните културно-исторически и природни и антропогенни дадености;
- разширяване на гамата от допълнителни услуги и въвеждане на нови атракции, специализирани турове и развлекателни програми, водещи до увеличаване на престоя на туристите и тяхното потребление на територията на Община Рила;
- прилагане на модерен маркетинг и популяризиращи територията практики, на база на иновативни инструменти.

На тази основа може да се формулира един стратегически приоритет в интегрирания план за обновяване и развитие на населените места в общината. Той се свързва с подобряване на комплексните условия на средата и възможностите за пълноценен труд и отдых на хората от общината, което с нови проектни инициативи да доведе до привличане на повече туристи и инвестиции за развитие на алтернативни или комбинирани форми на бизнеса на територията на общината. На практика чрез подобряване облика на населените места и физическите елементи на средата, се цели постигане и изграждане на една по-привлекателна, безопасна, устойчива и с високо екологично качество цялостна околна и жизнена среда.

Мерките за постигане на такъв стратегически приоритет следват критериите за повишаване атрактивността на териториите с най-висок туристически потенциал. Дейностите са система от инициативи за интегриране на усилията на всички заинтересовани представители на публичния и частен сектор и наличните и привлечени средства, които да са насочени към поетапно подобряване на условията за живот, труд и бизнес в Община Рила за периода 2013-2020 г. Цялостната политика на общинското ръководство и инициативите на свързаните с туризма местни представители и инвеститори, ще бъде неразделна част от Стратегията за развитие на сектора на ниво Кюстендилска област и Югозападен регион за планиране за периода, според новия Закон за туризма.

Основни ориентири, трасиращи динамиката на секторното развитие на територията на Община Рила за периода 2013-2020 г.

Община Рила има възможност да интегрира проектните предложения в настоящия план като свои приоритетни направления в рамките на Стратегията за развитие на туризма в Кюстендилска област в проектния период до 2020 г. Тази възможност ще подпомогне работата по стратегията и годишните секторни програми на общината с партньори на областно и регионално ниво от публичния и частен сектор и ще повиши възможностите за целенасочено, планомерно и устойчиво използване на ресурсите на физическата среда в населените места на своята територия.

Работата по реализиране на конкретните проекти в близка и по-далечна перспектива ще се координира от Консултативен съвет или общинският орган за реализация на политиката в сектор туристическо обслужване. Всички членове на Консултативния съвет ще са представители на общинската администрация, местните заинтересовани общности и фирми, имащи общи цели и интереси за постигане на конкурентно икономическо и социално възстановяване и развитие на Община Рила.

Постигането на по-висок относителен дял на сектора в общинската икономика е друг водещ приоритет, свързан не само с количеството, но и с качеството и разнообразието на туристическите дейности. Той по естествен начин е предпоставка за постигане на стратегическите цели на интегрирания план, които следва да се реализират поетапно през периода 2012-2020 година.

Голямото значение на туристическия бизнес не се изчерпва само с доходите, които носи за заетите в отрасъла, а и с икономическите ползи за всички други, ангажирани в съпътстващите туризма отрасли. Сред партниращите на туризма сфери на местно ниво са търговията, селското и горско стопанство, комуникациите и транспорта, образованието, здравеопазването и социалните услуги, т.е. всички, които поетапно благоприятстват качествено подобряване на средата за работа, живот и отдих на местните жители и гостите от страната и чужбина.

Както многократно се спомена досега, районът има възможност за прогресивно намаляване на моноструктурността и сезонността на туризма чрез интегриране на разнообразни природни и антропогенни ресурси. Фактор, от чисто административно-териториален характер, също би допринесъл за това, а именно – евентуално преминаване на Община Рила към област Благоевград. По отношение на туристически маркетинг и атрактивност област Благоевград

значително изпреварва съседната Кюстендил. Предвид и изтъкнатите в аналитичния раздел на документа по-добри транспортни, комуникационни и икономически връзки между жителите на общината и гр. Благоевград, този сценарий се явява благоприятен и за целите на развитие на туризма на територията на Община Рила.

В действителност, ще са необходими много усилия, амбициозност, търпеливост и находчиво предприемачество, за да може туризмът в Община Рила да се превърне в основен фактор за местно и регионално развитие. На базата на аналитичния и стратегически преглед на практиките и тенденциите в развитието на туризма и в контекста на намирането на инструменти за постигане целите на интегрираното развитие се предлагат и отразените в настоящия план идейни проекти за подобряване туристическото предлагане на територията на община Рила.

3.4 Направление „Земеделие”

За развитието на земеделието, е наложително да се обърне внимание на рационалното използване на наличните агроекологични ресурси, с цел да се повиши ефективността при отглеждането на растения и животни в характерния полупланинския климат на общината и съобразявайки се с визията за развитие на Община Рила като „зелена”, екологично-насочена община.

Пазарът на земеделска продукция проявява основната си функция, а именно регулаторната, в преструктурирането на аграрното производство. В този контекст при доказани пазарни условия се постига постепенно изравняване на възможностите за по-пълно използване на продуктивния потенциал и вложения капитал в производствената структура, което води от своя страна до нарастване на конкурентоспособността на крайните продукти. Това до голяма степен налага ново агроекологично райониране, при което Община Рила има всички предпоставки да оформи профила на аграрния си сектор.

Един от основните проблеми свързани с качеството и количеството на произведената селскостопанска продукция произтича именно от незадоволителното състояние на физическата среда и липсата на ефективни механизми за нейното управление. Основните усилия следва да бъдат насочени към подобряване на техническо състояние на изградените напоителни съоръжения и селскостопанските пътища, както и върху изграждането на нови напоителни съоръжения (вж. Карта № 5 от Приложение 1, която илюстрира местоположението

на съществуващите напоителни територии и съоръжения). Въвеждането на иновативни за общината управленски практики насочени към управлението на териториалните ресурси като създаването на Общински фонд „Земеделски земи” би могло да подпомогне управлението на земеделските земи, да преодолее свързаните с разпокъсаността на земеделските земи проблеми и да привлече инвестиции, като ги насочи към терени, подходящи за производство на екологично чиста продукция.

Основно значение за развитието на аграрния сектор има структурата на стопанисваната земя, която на територията на Община Рила предопределя ограничени възможности за развитие на високо стоково земеделие. Земята със селскостопанско предназначение се формира от посевните площи, трайните насаждения, ливадите, пасищата и др. Към 2012 г. общият селскостопански фонд възлиза на 158 530 дка., а дялът му в общата площ на общината е 39,02%, при среден за страната 52,2%. Територията на обработваемите земи, съотнесена към общата площ на земеделската земя за общината, възлиза на 23,8%. Въпреки, че в землището на Община Рила почвите са сравнително неплодородни, в отрасловата структура на земеделието към настоящия момент не се откроява тясна специализация в производството на определени видове и/или сортове културни растения. Средната относителна оценка на конкретни почвено-климатични условия спрямо пригодността на земята за отглеждане на определен набор от селскостопански култури за земеделските площи в общината е в границите 21 – 60, което означава, че най-голям процент имат земите от пета до осма категория.

Системата на *биологичното земеделие* за производство с намалено или изключено прилагане на синтетични минерални торове, пестициди, растежни регулатори и стимулатори е изключително подходяща за райони с малки по площ и разпокъсани земи. Това разбира се зависи от местната политика на управление на аграрния сектор. Макар че дялът на земеделски земи общинска собственост не е голям, местната власт притежава механизми, с които производството на висококачествени биологични продукти и задоволяване на нарастващото им търсене на международния и вътрешен пазар да се приоритизира. Община Рила следва да подготви земеделските производители за т.нар. период на конверсия (преминаване от конвенционално към биологично производство), който е различен за отделните отрасли (от 1 до 4 години) в аграрния сектор и е задължителен преди сертифицирането по утвърдените от ЕС (10) стандарти.

Мерки на общината в тази област, които ще подпомогнат въвеждането на биологичната система в растениевъдството и животновъдството:

- Стимулиране на сдружения от земеделски производители за въвеждане на системата на биологичното земеделие в Община Рила;
- Създаване на публично-частни партньорства с цел повишаване на информираността на заетото в био-сектора население и популяризиране на предприетите мерки от общинската администрация;
- Подпомагане на земеделските производители за подмяна на машинния парк чрез средства от структурните фондове на ЕС (10);
- Разнообразяване на формите за кредитиране на земеделските производители и стимулиране изграждането на малки и ефективни земеделски стопанства за биологично земеделие, произвеждащи традиционни култури и отглеждащи автохтонни породи животни;
- Целево стимулиране на всички мероприятия, които са насочени към съхраняване на естествените условия на живот;
- Недопускане изграждането на фотоволтаични системи и други технологични производства върху земеделски земи.

Примерни насоки:

1. Трайни насаждения:

Особено подходящи за отглеждане в района са черупчестите видове като лешник, орех, бадем, от които могат да се произведат добри количествени и качествени добиви. Сравнителната себестойност за създаването на насаждение от лешник и орех може да се види в таблица 6.

Таблица 6. Разходи за създаване на насаждение от лешник и орех, раздел „Стратегия за интегрирано обновяване и развитие на населените места в Община Рила за периода 2012-2020 г.”

	Показатели	Лешник (разходи в лв.)	Орех (разходи в лв.)
1.	Създаване	1000,58	922,90
1.1.	ФРЗ	187,62	156,00
1.2.	Материални разходи	812,96	766,90
2.	Отглеждане през плододаване	197,00	278,37
2.1.	ФРЗ	66,33	77,02
2.2.	Материални разходи	130,67	201,35
3.	Добив от 1 дка.	100 кг.	150 кг.

Тези култури попадат в челното търсене на световните борси за земеделска стока и по-конкретно на ядки. Създаването на подобни насаждения може да се субсидира и чрез действащите програми на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

Лозарството е другият водещ компонент на трайните насаждения, които имат перспектива и набират скорост в последните години в Община Рила. Подходящо би било да се балансира производството на винени и десертни сортове (за 2011 година съотношението в дка е 535:15), предвид липсата на квоти за десертните сортове и интензивните агро-мероприятия при производството на винени такива (където има и сериозни разминавания с изискванията за биологично производство). Тук политиката на общината и към момента се характеризира с възобновяване и реструктуриране на изоставените трайни лозови насаждения.

Исклучително добре се представят в тези райони културите арония и касис. Съществува спор дали следва да се отнасят към трайните насаждения, но поради характеристиката в методите на отглеждане ние ги причисляваме към тази група. Международното търсене на тези продукти значително изпреварва предлагането. В същото време самите култури не са претенциозни към почвено-климатичните условия и добре понасят както ниски температури, така и разликите във

влажността при сезонната динамика. Почти не се нападат от болести и неприятели, което свежда разходите за растителна защита до минимум. Суровината им е много ценна, както за добавки към биохрани, така и за производството на плодови сокове (по метода на студеното пресоване) и миксирани вина. Разходите за създаването на 1 дка арония например възлизат на около 1100 – 1300 лв., а средната изкупна цена на международните борси е € 3,5 /1кг. Внедряват се нови машини, улесняващи събирането на плодовете.

2. Полски и зеленчукови култури:

Основно застъпените полски култури са зърнено-житните с най-голям дял на пшеницата, следвана от ечмик, овес и тритикале (последната е със значително увеличение на площите през 2011 г.). Всички те с голям успех биха могли да се включат в сеитбообращенията при преминаването от конвенционално към биологично производство на полски култури. Не са за пренебрегване възможностите които имат бобовите култури, особено с оглед на сидерацията на листна и стъблена маса, което може да повиши собственото плодородие на почвата. Картофите също са сравнително недооценена култура, предвид отличните резултати в сходни климатични райони на страната. В равнинните терени на общината има условия за изграждане на капково напояване или използване на мобилни микродъждовални станции за производство на поливни култури.

3. Лечебни, ароматни и вкусови растения:

Традиционно в общината билките се добиват в естествени условия от диворастящи масиви. Имайки предвид обаче подходящи условия за отглеждане на почти всички етеричномаслени и лечебни култури, би следвало билкопроизводството да развие потенциал и да формира собствена ниша в култивирането на лечебни, ароматни и вкусови растения. Все още няма достатъчно традиции и опит в билкопроизводството, но тяхната популярност като търсен продукт на европейския пазар нараства и тенденциите са към разширяване на това в цялата страна. Култури, подходящи за отглеждане са жълт кантарион, кориандър, анасон, резене, лавандула, лайка, невен, градинска чубрица, естрагон, мента, маточина, босилек, мащерка, риган, ехинацея, синя метличина, исоп, шипка, валериана, салвия, медицинска ружа и много други. Правилното прилагане на техниките на сеитбообращение в този район е нарушено, поради системното отглеждане на тютюн през последните десетилетия. Това се е извършвало върху едни и същи терени, което е една от причините за по-ниските добиви и увеличаване на болестите и неприятелите и по другите култури. Отглеждането на билки, подправки и

етерично-маслени, като допълнителни култури ще реши този проблем и ще доведе до диверсификация в селскостопанските дейности.

Според изготвен сравнителен анализ на приходите, разходите и печалбата за производството на три вида билки (лавандула, салвия, лайка) и традиционни за полупланинските райони култури (картофи, хмел, тютюн), средногодишната рентабилност на дка при билкопроизводство е от 1 до 5 пъти по-висока от тази при другите разглеждани култури. Необходимите първоначални капиталовложения и средногодишни разходи за отглеждане на билки са от 2,5 до 19 пъти по-ниски от тези при другите разглеждани култури. Това прави билките много по-достъпни като култура за дребните собственици на земя, безработните и социално слабите. Този подотрасъл би могъл сериозно да промени и социалния статус на много от стопаните в общината.

4. Животновъдство:

Животновъдството на територията на Община Рила има условия и се развива в много подотраслови направления - говеда, биволи, овце, кози, коне, свине, птици и зайци, а от специалните отрасли и пчели. Със старта на прилагане на програмите за финансиране на млечното и месодобивно животновъдство, се наблюдава трайна тенденция за увеличаване както на броя на животните, така и на видовото им разнообразие. Общината е собственик на голям дял от пасищата и мерите във високопланинските райони. С цел да подпомогне отглеждането на животните и практикуването на високопланинско животновъдство, ги предоставя за провеждане на паша, която е съобразена с годишния план за паша на територията на землищата от Община Рила. Нормите за отглеждане на животни, чрез природосъобразни методи изискват осигуряването на определени условия от страна на животновъдите и подлежат на контрол. Това демотивира значителна част от стопаните за преминаване към природосъобразно животновъдство. От друга страна обаче, изкупните цени на продукцията от такива животни са от 30 до 60% по-високи, а възможностите за субсидиране и финансиране на проекти по ЕЗФ са значителни. Община Рила има волята да стимулира желаещите стопани, както с предоставянето на съответната информация, така и чрез създаването на фуражна база на принципа на ПЧП (30). Отглеждането на традиционни за района породи биволи например, може да се окаже сполучлив опит за алтернатива на говедовъдството. Вярно е, че биволите са по-ниско продуктивни от говедата, но оползотворяват по-добре от всички селскостопански животни грубите и малоченните фуражи и са отлично приспособени към пресечени, блатисти, топли и влажни райони. По-устойчиви са от говедата на различни заболявания като туберкулоза, пироплазмоза,

„луда крава” и др. Биволското мляко превъзхожда кравето по калорийност и хранителна стойност. То притежава изключително добри диетични и лечебни качества.

Сериозни надежди крие специалният отрасъл на **пчеларството**, който е традиционен за територията, макар по данни на Общинска служба земеделие, гр. Кочериново броят на пчелните семейства на територията на Община Рила да намалява от 732 броя през 2007 г. на 570 броя през 2011 г. Медът, произвеждан от месните пчелари, е окачествен с един от най-високите коефициенти за качество и чистота. Технологиията за отглеждане на пчелите по биологичните методи значително се различава от тази на обикновеното пчеларство, защото при нея пчелите се подхранват изкуствено, докато при биологичното единствената храна, с която се хранят пчелите, е нектара от растенията и меда, който те сами са произвели. При тази технология добивите на пчелни продукти не са високи, но продуктът спокойно може да бъде сертифициран като „биологичен” и оттам цената му да компенсира по-ниския добив. За да се определи пчеларството като „биологично”, следва то да се ситуира в екологично чисти райони, без интензивно селско стопанство, тъй като при него се използват изкуствени торове, пестициди, хербициди и редица други вещества, които замърсяват околната среда, а оттам и пчелните продукти.

5. Други култури:

- Отглеждане на бързорастящи дървесни видове

Добри възможности за „плантация” с цел добив на биомаса предлага пауловнията. Тя има свойството да израства отново след отсичане, като средният годишен прираст е 3 м, а максималната му височина е 18 – 20 м. Само няколко години са достатъчни на дървото да стигне размери, оптимални за добив на дървесина, която се използва в производството на биомаса, пелети, мебели и материал за къщи. Листата му, които достигат до 50-60 см широчина, намират приложение във фармацевтичната индустрия. Дървото цъфти в бледолилави цветове и може да се използва и като декоративен вид. Бързият растеж на това дърво го прави идеален за инвестиционни цели и за разлика от повечето дървесни насаждения реколтата се прибра повече от един път през живота на растението. Пауловния може да се реже от пет до седем години след засаждането и притежава отлично съотношение тегло-якост. Дървото осигурява с 20% до 30% по-бърза възвръщаемост на вложените средства в сравнение с тези вложени при други дървета

за добив на дървесина. Първите големи насаждения в страната са направени през 2008 г. и се развиват успешно.

- Отглеждане на изчезнали традиционни култури

Напоследък се завръщат традиционните, познати от най-ранни периоди полски култури като еднозърнестия и двузърнестия лимец, елда, камут и др. Лимецът например е много издръжливо растение. Той е почти див вид, който може да оцелява и да се развива дори върху много бедни почви, където отглеждането на съвременна пшеница е немислимо. Геномът му останал непроменен за векове, а с него и ценните му хранителни и лечебни качества. Устойчив е на стъблена ръжда при висока влажност. Освен за хляб е подходящ и за фураж.

Община Рила е впрегнала силите на общинската администрация максимално да се облекчат пречките и да се предоставят повече възможности за подкрепа на всеки заинтересован, пожелал да развива земеделска дейност, във вид на земя от общински поземлен фонд или връзки със съответните научни и консултантски институции. Основният проблем пред земеделските стопани, чиито земи се намират в райони с висока природна стойност е липсата на информация. Поради тази причина липсват достатъчно бенефициенти по мярката за биоземеделие на ПРСР (26), където определените средства са целеви и не биха могли да бъдат прехвърлени към друг отрасъл на земеделието. Допълнително се губят и средства по програмата „НАТУРА” – там също се дават компенсаторни плащания, но само до 2015 година.

6. Рибарство

Секторът по рибарство и аквакултури в Община Рила, включително преработването на риба, има относително малък дял на регионално ниво. Общината разполага с необходимите условия за развитието на биосъобразно рибовъдство, което би допринесло значително за общото икономическо развитие на територията.

Особено подходящо за района е отглеждането на пъстърва, есетрови риби и зарибителен материал. В контекста на плана за развитие на общината подобна дейност има добри пазарни перспективи. Очаква се добра реализация на местния (областен) и столичния пазар. Някои от разнообразните, но неефективно използвани до сега материални ресурси, собственост на общината (19 бр. водоеми, в т.ч. 5 в землище гр. Рила и 14 бр. в землище с. Смочево) може да

бъдат отдадени на концесия с цел по-нататъшно развитие на рибовъдство на територията на общината.

Политика на Община Рила за развитие на сектора трябва да се изпълнява в съответствие с концепцията на интегрирания план. От гледна точка на чисто икономическия ефект е възможно да се въведат в производството на аквакултури технологии, които са в по-ниска степен зависими от сезонните условия с цел да се създаде по-добър баланс между предлагането на прясна риба и търсенето през годината. Това обаче предполага прилагането на интензивния метод за производство на риба, което от своя страна противоречи на цялостната концепция за развитието на района като екологичен и природосъобразен. Затова се препоръчва изграждането на по-нискоефективните ферми за екстензивно (традиционно) развъждане на риба. Екстензивното рибовъдство изисква по-големи площи за производството на единица продукция, както и относително по-бавния процес на възпроизводство спрямо интензивното. От друга страна обаче продукцията, отгледана по традиционния начин, се радва на далече по-висока продажна цена и все по-засилващо се търсене на пазара. Като допълнение традиционното рибовъдство на практика не се нуждае от сериозни пречиствателни съоръжения, тъй като почти не отделя вредни емисии в околната среда. Енергийните нужди на такава ферма са в пъти по-ниски в сравнение с интензивното производство, което е още един плюс в полза на предложената система.

Условията на общината позволяват изграждането на 4-5 рибовъдни ферми с капацитет 40-50 тона на година всяка. Подходящ район за разполагането им е около с. Пастра.

Положителен фактор в развитието на този сектор в общината е огромния потенциал за финансиране на проекти за изграждане и развитие на рибарство и аквакултури. Съществуващите възможности за получаване на финансова подкрепа от европейските фондове ще стимулират развитието на сектора.

Инвестициите, заложи в Националния стратегически план за развитие на селските региони и Националния стратегически план за рибарство и аквакултури, са координирани с инвестициите за човешкия и материален/физически капитал, които ще бъдат осигурени от Европейските структурни фондове.

Специфичните интервенции, заложи в Националния стратегически план за рибарство и аквакултури, ще бъдат насочени към развитие на производството на аквакултури и маркетинг

на риба и рибни продукти, и към подобряване на производствените условия във фермите за аквакултури за постигане на европейските стандарти за хигиена и безопасност на труда. Ще бъдат направени допълнителни усилия за обновяване на технологичната база в преработвателната промишленост и аквакултурите, за въвеждане на нови технологии и иновационни производствени методи, които ще намалят негативното влияние върху околната среда.

Допълнителни действия ще бъдат предприети за засилване на конкурентоспособността в сектора, реструктуриране и диверсификация на икономическата активност, подобряване на наличната инфраструктура, създаване, модернизация и разширяване на възможностите за рибарски туризъм и алтернативни форми на туризъм.

Необходимо е подобрене на качеството на информация и стимулиране на интерес от производителите в сектора за екологично-ориентирано развитие на аквакултурите (рибни ферми за биологично производство на аквакултури).

Развитието на рибовъдни стопанства ще осигури възможности за осъществяването на допълнителни дейности.

Състоянието на индустрията в Община Рила отразява нуждите от развитие на рибарството, аквакултурите и преработвателната промишленост с оглед да се въведат нови продукти според търсенето на потребителите и да се спазват стандартите за качество и безопасност на хранителните продукти. Тези стъпки са необходими в контекста на нуждите на регионалния пазар, но също така и за подпомагане на местното производство, което се повлиява от самия пазар.

Аквакултурите са тясно свързани с преработвателната индустрия. Необходимо е производителите на риба и аквакултури в региона да са оборудвани със собствени съоръжения за преработване, разположени в близост до местата на производство, което подпомага подобряване качеството на крайния продукт, като създава възможност за увеличаване на добавената стойност и нови работни места.

Маркетинговата инфраструктура в Община Рила не е добре развита. Ясно се вижда нуждата от организиране и създаване на магазини за продажба и разпространение на риба и рибни продукти. В общината разпространението на риба практически отсъства, поради което консумацията ѝ е значително по-ниска от средното.

Секторът по рибарство и аквакултури в Община Рила ще допринесе за опазване на околната среда, ще защитава биоразнообразието във водните екосистеми в региона, ще подпомага възстановяването и поддържането на оптимални запаси на ценни видове риба в естествените водоеми и устойчивото развитие на аквакултурите в сладководните басейни, ще допринася за създаването на достъпна и здравословна диета за населението на региона.

Рибовъдството ще се превърне в модерен и конкурентноспособен икономически сектор с устойчиво развитие, което повишава стойността на местните продукти и носи значителни приходи на лицата, ангажирани с рибарство и аквакултури в общината.

Развитието на сектора ще доведе до разнообразяване на икономическите дейности и създаване на възможности за многостранни дейности и алтернативни източници на приходи. Отрасълът се интегрира добре в българските традиции и други сектори на икономиката чрез разностранни други дейности (напр. туризъм, услуги и др.).

3.5 Направление „Енергетика”

Проблемите, свързани с ограничените конвенционални енергийни ресурси на Земята, и нарастващите екологични заплахи, които предизвиква употребата на тези ресурси, обективно обуславят все по-масовото използване на природосъобразни възобновяеми енергийни източници. В контекста на основната цел на интегрирания план изграждането на „зелени“ енергийни източници е неделима част от проекта. Проучването на климатичните и географски особености на района сведоха до извода, че от наличните към настоящия момент технологии за добиване на енергия от възобновяеми източници най-подходящо е изграждането на система от фотоволтаични централи.

Фотоволтаичните системи за производство на енергия са съществен и силно перспективен дял от ВЕИ (4). Факт е, че за Земята Слънцето е най-природосъобразният, практически неизчерпаем и безплатен източник на енергия. Географското положение на България е много съществена предпоставка за развитие на слънчева енергетика. За цялата територия на страната годишната продължителност на прякото слънчево греене е в диапазона 2000-2500 часа. Тези параметри са валидни и за територията на Община Рила. Релефът е особено подходящ за изграждането на такива системи. Пазарът на произведената електроенергия от фотоволтаици е 100% законово гарантиран не само от държавата, но и от Европейските директиви. По тези и други причини

експертите са убедени, че ФС (37) са много подходящи за внедряване в интегрирания план на общината и че в периода на излизане от кризата, могат да бъдат един от основните двигатели на икономическия растеж в района.

Някои от основните предимства на ФС (37), наред с абсолютно незамърсяващия околната среда процес на производство на енергия, са:

- използване на най-разпространения неизчерпаем и абсолютно безплатен източник на енергия;
- период на максимална генерация на енергия, съвпадащ с периода на максимална консумация;
- подходящи за създаване на малки до средни, разсредоточени системи, които не изискват големи разходи за пренос на енергията;
- възможности за оперативно дистанционно управление и минимум разходи по експлоатация;
- възможности за модулно и поетапно изграждане на проекта;
- приоритет за развитие на ФС (37) в страните от Европейския съюз и съответни стимулиращи механизми за усъвършенстването им;
- непретенциозност към мястото, където се инсталират и др.

Изброените основни предимства на ФС (37) дават основание да се смята, че те представляват реална възможност за осъществяването на основаната цел на интегрирания план за развитие и са част от решението на проблема с енергийната независимост на Община Рила.

За изпълнение на ангажиментите на България по Протокола от Киото за емисиите парникови газове и по Договора за присъединяване /постигане на съответен дял на производството на електроенергия от ВЕИ (4) през годините до 2020 г./ у нас се прилага политика за държавна подкрепа на развитието на ВЕИ (4). Разработени са редица нормативни актове, стимулиращи ВЕИ (4): Закон за възобновяемите и алтернативни енергийни източници и биогоривата, Закон за енергийна ефективност, Национална дългосрочна програма по енергийна ефективност до 2015 г., Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на ВЕИ (4) 2005-2015 г., Енергийна стратегия на България до 2020 г. Насърчителната държавна политика за ВЕИ (4) доведе до раздвижване на инвеститорите, занимаващи се с производство на електрическа енергия от алтернативни източници, в т.ч. и от ФС (37) в периода до 2009 г.

Ситуацията в производството на енергия от ФС (37) се усложни в края на 2009 г. след изказвания на отговорни представители от Министерството на околната среда и водите и Министерството на земеделието за законови промени. Бяха направени препоръки за мораториум върху предложенията за нови проекти за ВЕИ (4), в частност на ФС (37). Тези идеи, според авторите им, са продиктувани от спекулативните фантомни проекти и от многото процедури за промяна предназначението на земеделски земи. Това създаде твърде сложна ситуация за сектора. От една страна съществуват всички обективни предпоставки за динамично развитие на производството на енергия от ФС (37), а от друга - пазарът на фотоволтаични инсталации в България се ограничава от непоследователната политика за развитие на ВЕИ (4), от спада в кредитирането на дългосрочните проекти, от общата влошена икономическа ситуация в резултат на кризата.

ФС (37) за производство на енергия са сравнително сериозна инвестиция с голям срок на възвръщаемост. Инвестиционните разходи за КWp варират в диапазона 3000-4500 Еи1Ч. Като се отчете получаваната средногодишна енергия от 1KWp ФС (37), възвръщаемостта на средствата при 100% собствен капитал е от порядъка на 8-12 години. Големите толеранси на стойността за КWp и на годините за изплащане на инвестицията са в зависимост от технико-икономическите показатели на фотоволтаичните панели, мощността на слънчевата централа, конструкцията на системите, географското положение, датата на завършване и присъединяване на слънчевата централа, механизма на инвестиране и др.

Повишеният риск в бизнеса с ВЕИ (4) според БФА (3) и КРИБ (16) се дължи на:

- липсата на ясна държавна стратегия за развитие на ВЕИ (4), в резултат на което се правят противоречиви изказвания от администрацията;
- липсата на ясна политика за определяне цената на енергията от ВЕИ (4);
- тромавите процедури на НЕК (20) и ЕРП (9) за присъединяване на фотоволтаични централи към енергопреносната и енергоразпределителната мрежа;
- тежките административни процедури при необходимост от промяна на предназначението на земята за ФС (37);
- липсата на прозрачност за реалното състояние на сектора;
- липсата на действен механизъм за филтриране на фантомни проекти.

Преодоляването на тези проблеми изисква създаване на по-прости и по-ясни административни правила, които трябва да бъдат разработени в диалог с всички заинтересовани институции като се търси разумен баланс между интересите на всички участници на енергийния пазар - производители на електрическа енергия, инвеститори, НЕК (20), ЕРП (9), потребители и др. Въпреки очертаната по-горе не особено стимулираща картина на процеса на въвеждане в експлоатация на системи за производството на енергия от ФС (37) в България ние виждаме разработването на проекта като част от плана за развитие на общината. За това ни дава увереността не само посоката на развитие на енергийния сектор в глобален мащаб, но и осъзнаването на гражданското общество на необходимостта от изграждането на екологично чиста енергия от възобновяеми природни източници. Осъществяването на проект за изграждане на система от фотоволтаични станции не може да бъде осъществен без обединените усилия на частния сектор и общинската администрация. Подходящите терени за разполагане на инсталациите са както общинска, така и частна собственост. Особено важно е да се вземе предвид факта, че централите са ефективни, ако са изградени в непосредствена близост до захранваните обекти. Изготвяне на подробен план за изграждане на ФС (37) трябва да бъде съобразен с общия план за развитие на общината по отношение броя, големината, вида и точното разположение на съоръженията като се изключат териториите на зоната с функции за преимуществено развитие на земеделие. Подробния анализ на особеностите на района посочва, че територията на общината разполага с много добри условия за изграждането на ФС (37) не само за задоволяване на собствените енергийни нужди, но и за включване в общата енергопреносна система на страната. Изграждането на комплексна система от фотоволтаични инсталации може да даде тласък за икономическото развитие на общината и за постигане на мисията за установяването ѝ като водещ екологичен център на целия Югозападен район на България.

4. Индикатори за и очаквани резултати от изпълнението на интегрирания план

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
Направление I: Селищна мрежа	15 130 000		
I.1. Изработване на ПУП-ПРЗ (29) на гр. Рила	900 000	бр. изработен ПУП-ПРЗ (29)	подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие
I.2. Изработване на ПУП-ПРЗ (29) на с. Смочево	400 000	бр. изработен ПУП-ПРЗ (29)	подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие
I.3. Изработване на ПУП-ПРЗ (29) на с. Пастра	150 000	бр. изработен ПУП-ПРЗ (29)	подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие
I.4. Изработване на ПУП-ПРЗ (29) на с. Падала	80 000	бр. изработен ПУП-ПРЗ (29)	подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
I.5. Изработване на ПУП-ПРЗ (29) за вилна зона на гр. Рила	400 000	бр. изработен ПУП-ПРЗ (29)	подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие
I.6. Изработване на ПУП-ПРЗ (29) за вилна зона на с. Смочево	200 000	бр. изработен ПУП-ПРЗ (29)	подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие
I.7. Изработване на ПУП-ПРЗ (29) за вилна зона на м. Картарница	400 000	бр. изработен ПУП-ПРЗ (29)	подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие
I.8. Изграждане на инженерна и транспортна инфраструктура за изграждане на вилна зона на гр. Рила	5 000 000	м/км изградена инженерна и транспортна инфраструктура	подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие; увеличена посещаемост

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
I.9. Изграждане на инженерна и транспортна инфраструктура за изграждане на вилна зона на с. Смочево	2 500 000	м/км изградена инженерна и транспортна инфраструктура	подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие; увеличена посещаемост
I.10. Изграждане на инженерна и транспортна инфраструктура за изграждане на вилна зона на м. Картарница	5 000 000	м/км изградена инженерна и транспортна инфраструктура	подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие; увеличена посещаемост
I.11. Изработване на ПОУ за обект Рилски Манастир	100 000	бр. изработен ПОУ	съхранено културно-историческо наследство; увеличена посещаемост
Направление II: Инфраструктура	105 300 000		
II.1. Ремонт, модернизиране и въвеждане на енергийно – ефективни мерки в ОУ (33)	500 000	икономисана топлинна и електроенергия (KWh) от прилагането на мерки за енергийна ефективност	подобрено качество на човешките ресурси; повишено качество на образование

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
II.2. Ремонт, модернизиране и въвеждане на енергийно – ефективни мерки в ОДЗ (22)	500 000	икономисана топлинна и електроенергия (KWh) от прилагането на мерки за енергийна ефективност	подобро качество на човешките ресурси; повишено качество на образование
II.3. Ремонт, модернизиране и въвеждане на енергийно – ефективни мерки в административни сгради	500 000	икономисана топлинна и електроенергия (KWh) от прилагането на мерки за енергийна ефективност	повишено качество на здравно обслужване, социални грижи, образование, култура и др.
II.4. Доразвиване на социалната инфраструктура на територията на Община Рила	1 000 000	бр. новосъздадени центрове/услуги бр. обновени/подоброени центрове/услуги	подобро качество на живот; повишено качество на социални грижи
II.5. Развитие на спортната инфраструктура в Община Рила, чрез изграждане на спортни съоръжения за хора в неравностойно положение	1 000 000	бр. новосъздадени спортни съоръжения за хора в неравностойно положение; бр. обновени/подоброени спортни съоръжения за хора в неравностойно положение	подобро качество на живот; интегриране на групи в неравностойно положение

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
П.6. Реконструкция и модернизация на местата за отдих и спортните съоръжения на територията на Община Рила	3 000 000	бр. новосъздадени спортни съоръжения; бр. обновени/подобвени спортни съоръжения	подобро качество на живот
П.7. Развитие на публичните пространства (зелената система) в Община Рила. Изграждане на крайречен парк с детски зони и спортни съоръжения	1 500 000	бр. изграден крайречен парк; обхваната площ (кв.м.) от крайречния парк	подобро качество на живот; подобвени условия за отглеждане на деца
П.8. Развитие на публичните пространства в Община Рила. Изграждане на пазар за нуждите на населението	200 000	бр. изграден пазар; обхваната площ (кв.м.) от пазара	подобро качество на живот и социализация
П.9. Реконструкция, модернизация и въвеждане на мерки за енергийна ефективност в читалищата на територията на Община Рила	750 000	икономисана топлинна и електроенергия (KWh) от прилагането на мерки за енергийна ефективност	подобро качество на човешките ресурси; повишено качество на образование
П.10. Изграждане на посетителски център между гр. Рила и н.м. „Рилски Манастир”	750 000	бр. изграден посетителски център	увеличена посещаемост
П.11. Реставрация и подобряване на състоянието на обектите, представляващи културно-историческо наследство на територията на общината	600 000	бр. подобвени/реновирани обекти, представляващи КН	съхранено културно-историческо наследство; увеличена посещаемост
П.12. Доразвиване на мрежа от туристически информационни центрове на цялата територия на	400 000	бр. изградени ТИЦ	увеличена посещаемост

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
общината			
П.13. Рехабилитация и обновяване на вътрешна улична мрежа на гр. Рила	18 500 000	м/км рехабилитирана/обновена вътрешна улична мрежа	подобро качество на живот; подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално- икономическо развитие
П.14. Рехабилитация и обновяване на вътрешна улична мрежа на с. Пастра	2 800 000	м/км рехабилитирана/обновена вътрешна улична мрежа	подобро качество на живот; подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално- икономическо развитие
П.15. Рехабилитация и обновяване на вътрешна улична мрежа на с. Падала	2 000 000	м/км рехабилитирана/обновена вътрешна улична мрежа	подобро качество на живот; подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално- икономическо развитие

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
II.16. Рехабилитация и обновяване на вътрешна улична мрежа на с. Смочево	8 000 000	м/км рехабилитирана/обновена вътрешна улична мрежа	подобро качество на живот; подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие
II.17. Рехабилитация на общинска пътна мрежа	25 000 000	м/км рехабилитирана пътна мрежа	подобро качество на живот; подобрен инвестиционен климат (обем на инвестиции); потенциал за социално-икономическо развитие
II.18. Рехабилитация и реконструкция на водопреносната мрежа и изграждане на канализация в с. Пастра	2 000 000	м/км реконструирана водопреносна мрежа и изградена канализация	подобро качество на живот; опазване на околната среда
II.19. Рехабилитация и реконструкция на водопреносната мрежа изграждане на канализация в с. Падала	1 500 000	м/км реконструирана водопреносна мрежа и изградена канализация	подобро качество на живот; опазване на околната среда

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
II.20. Рехабилитация и реконструкция на водопреносната мрежа в с.Смочево	1 800 000	м/км реконструирана водопреносна мрежа	подобро качество на живот; опазване на околната среда
II.21. Интегриран воден проект на гр. Рила, реконструкция, рехабилитация и изграждане на водопроводната и канализационната мрежа. Изграждане на ГПСОВ (27)	30 000 000	м/км реконструирана/рехабилитирана/изградена водопроводна и канализационна мрежа; изградена ГПСОВ (27)	подобро качество на живот; опазване на околната среда
II.22. Изграждане на модулни пречиствателни съоръжения за отпадни води в селата Пастра, Падала и н.м. Рилски манастир	3 000 000	бр. изградени модулни пречиствателни съоръжения за отпадни води	подобро качество на живот; опазване на околната среда
Направление III: Туризм	17 365 000		
III.1. Поддържане и изграждане на туристическа инфраструктура и туристически обекти, вкл. нови тематични туристически маршрути	100 000	бр. обновена/изградена туристическа(и) инфраструктура/обекти; бр. разработени нови тематични туристически маршрути	увеличена посещаемост; увеличено равнище на доходи на населението
III.2 Проекти за нови паркинги, площадки за наблюдения и два открити панорамни лифта до Кръста и към зоната за делтапланеризъм и еко-планински маршрути	Предпроектни проучвания - 1,000,000 Изпълнение - 4,000,000	бр. изградени нови паркинги/площадки/лифтове	увеличена посещаемост; увеличено равнище на доходи на населението

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
Ш.3 Изграждане на нов Търговско-развлекателен туристически комплекс с посетителски център (част от неговите компоненти са посочени в текста на интегрирания план, раздел 3, т. 3.3)	Предпроектни проучвания - 2,000,000 Изпълнение - 10,000,000	бр. изграден търговско-развлекателен туристически комплекс с посетителски център	увеличена посещаемост; увеличено равнище на доходи на населението; потенциал за социално-икономическо развитие
Ш.4 Проект за оформяне на Градски център за духовна просвета, включващ обекти от Бабината махала, като църквата „Арахангел Михаил” с мултимедиен комплекс и музей за християнско образование и духовни практики за деца и младежи от православните страни	40 000	бр. изграден градски център за духовна просвета	увеличена посещаемост; увеличено равнище на доходи на населението; потенциал за социално-икономическо развитие
Ш.5 Проекти за заснемане на тематични филми и клипове за житието на Св. Иван Рилски и неговите последователи за нуждите на мултимедийния център	15 000	бр. заснети тематични филми и клипове	увеличена посещаемост; увеличено равнище на доходи на населението
Ш.6 Организиране на ежегоден фестивал на християнската хорова песен с международно участие	100 000	бр. организирани фестивали	увеличена посещаемост; увеличено равнище на доходи на населението
Ш.7 Информационно и маркетингово обезпечаване на местния туристическия продукт посредством разработване на цялостна маркетингова политика за популяризиране на Община Рила като зелена община	10 000	бр. разработена цялостна маркетингова политика	увеличена посещаемост; увеличено равнище на доходи на населението

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
III.8 Създаване и поддръжка на съвременна система с указателни и информационни табели за природните и антропогенни обекти	100 000	бр. създадена съвременна система с указателни и информационни табели	увеличена посещаемост; увеличено равнище на доходи на населението
Направление IV: Земеделие	4 876 000		
IV.1 Създаване и развитие на общински клъстер в аграрния сектор на основата на модерно биологично земеделие	150 000	бр. създаден общински клъстер в аграрния сектор	потенциал за социално-икономическо развитие; подобряване на средата за бизнес; увеличено равнище на доходи на населението
IV.2 Изграждане на образователно-информационен център за биоземеделие	70 000	бр. изграден образователно-информационен център за биоземеделие	потенциал за социално-икономическо развитие; подобряване на средата за бизнес; повишено качество на образованието
IV. 3 Планиране и създаване на агробио-парк за отглеждане на лечебни, ароматни и вкусови растения за производство на висококачествени биопродукти	200 000	бр. създаден агробио-парк	потенциал за социално-икономическо развитие; подобряване на средата за бизнес; увеличено равнище на доходи на населението

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
IV.4 Устойчиво развитие на биологичното пчеларството, чрез увеличаване на капацитета и създаване на инструменти за подкрепа	260 лв./1 пчелно семейство с кошер (600 x 260 =156,000); Допълнителни дейности 30,000	бр. създадени кошери	потенциал за социално-икономическо развитие; подобряване на средата за бизнес; увеличено равнище на доходи на населението
IV.5 Местно тържище за агрохранителни продукти на биологични фермери от Югозападен район на планиране	300 000	бр. създадено местно тържище за агрохранителни продукти на биологични фермери	потенциал за социално-икономическо развитие; подобряване на средата за бизнес; увеличено равнище на доходи на населението
IV.6 Изграждане на 4-5 рибовъдни стопанства за биосъобразно производство на пъстърва и други подходящи видове риба	1,000,000 (за една ферма); 4,000,000 общо	бр. изградени рибовъдни стопанства за биосъобразно производство	потенциал за социално-икономическо развитие; подобряване на средата за бизнес; увеличено равнище на доходи на населението
Направление V: Енергетика	20 000 000		

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2007-2013 Г.
„Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони -
Европа инвестира в селските райони”

Наименование на идеен проект	Финансов индикатор	Индикатор за резултат	Индикатор за въздействие
V.1 Изграждане на енергийна система за задоволяване на нуждите на общината съставена изцяло от възобновяеми енергийни източници Изграждане на малки фотоволтаични централи (10-30kW), разположени в непосредствена близост до захранваните обекти върху необработваеми площи или покривни конструкции. Обща планирана мощност – 9 100 kW.	20 000 000	бр. изградени фотоволтаични централи; бр. домакинства/обекти захранени в енергия от възобновяеми източници; % изградена обща мощност от планираната за периода – 9 100 kW	подобряване качеството на живот; опазване на околната среда

ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Картен материал

2. Бюджет и програма за реализация на интегрирания план

3. Правила и процедури за управление изпълнението на интегрирания план

4. Комуникационен план

5. Предварителна екологична оценка